

REGIONAL NÆRINGSPLAN FOR MIDT-TROMS

2018-2022

*Gjennom samarbeid skal vi gjøre Midt-Troms til en av
Norges mest spennende vekstregioner*

Byregionprogrammet
i Midt-Troms

Tittel: Regional næringsplan for Midt-Troms 2018-2022

Utgitt: Februar 2018

Utgitt av: Senja Næringshage AS
Storgata 47,
9300 Finnsnes

Forfatter: Irene Lange Nordahl, i samarbeid med Åsta Sortland og Stig Stokkland

Utgitt i samarbeid med: Byregionprogrammet i Midt-Troms og Lenvik kommune

1

Forord

«Regional næringsplan for Midt-Troms 2018-2022» er utarbeidet av Senja Næringshage AS, som et delprosjekt i Byregionprogrammet i Midt-Troms, med Lenvik kommune som prosjekteier.

Lenvik kommune utlyste våren 2017 et prosjekt med tittelen «Regional næringsplan for Midt-Troms». Senja Næringshage AS ble valgt som leverandør.

Målet med Byregionprogrammet i Midt-Troms er at samhandling og samarbeid mellom kommuner som tilhører samme byregion, kan bidra til økt vekstkraft i regionen som helhet. Lenvik kommune med de sju nabokommunene Bardu, Berg, Dyrøy, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy utgjør byregionen Finnsnes. Alle de 8 kommunene har vedtatt deltakelse i Byregionprogrammet i Midt-Troms og i prosjektet regional næringsplan.

Prosjektet startet opp 08.06.17, og planen ble sendt på høring til de 8 kommunene i Midt-Troms den 28.11.17 etter behandling i styringsgruppa, med høringsfrist 23.12.17. Etter denne høringen ble innspill behandlet i styringsgruppen, og Senja Næringshage AS laget på bakgrunn av denne behandlingen endelig utgave av regional næringsplan for Midt-Troms, januar 2018. Den 26.02.18 skal det være et felles møte for kommunestyrene i alle de 8 kommunene, der den ferdige planen vil bli presentert. Deretter sendes planen til de 8 kommunene for endelig vedtak i hvert av kommunestyrene.

Finnsnes 24.01.18

Geir-Inge Sivertsen

leder styringsgruppa
Byregionprogrammet i Midt-Troms/
Regional næringsplan
Ordfører i Lenvik og leder av Midt-Troms Regionråd

Faglig sett omfatter prosjektet de problemstillinger som var definert i konkurransegrunnlaget for prosjektet, samt Senja Næringshage AS sitt tilbud og drøftinger med eier og styringsgruppe underveis. Prosjektleder er Irene Lange Nordahl. Fra Senja Næringshage AS har også Åsta Sortland og Stig Stokkland bidratt i prosjektteamet.

Det er gjennomført en omfattende prosess med intervjuer og en rekke prosessmøter høsten 2017. Nærmere 300 personer fra næringslivet, politisk ledelse og administrative representanter fra kommunene, forsvarsordførerne i regionen, kunnskapsmiljø og regionalt ungdomsråd i Midt-Troms har vært involvert. Intensjonen med denne prosessen har vært å dele kunnskap, skape eierforhold til regional næringsplan, samt få innspill underveis.

Midt-Troms er en sterk og spennende næringsregion med store vekstmuligheter. Med utgangspunkt i samfunnsanalysen og delrapportene er det i Byregionprogrammet definert tre satsingsområder for den regionale næringsplanen: *Sjømat*, *forsvar* og *reiseliv*. I tillegg omhandler planen sentrale utfordringer for regionen knyttet til *kompetanse* og *rekruttering/integrering*.

Senja Næringshage AS takker for oppdraget og takker alle som har bidratt med innspill i denne planprosessen.

Ragnvald Storvoll

prosjektleder
Byregionprogrammet
i Midt-Troms
Nordavind Utvikling KF

Irene Lange Nordahl

prosjektleder
Regional næringsplan
Senja Næringshage AS

Innhold

1	Forord	3
2	Bakgrunn regional næringsplan og Byregionprogrammet i Midt-Troms	8
3	Felles plattform for næringsutvikling i regionen	10
	3.1 Organisering	10
	3.2 Prosess og forankring av planen	10
	3.3 Kritiske suksessfaktorer - fra plan til handling	12
4	Innledning	14

5

Regionens ståsted

16

5.1	Folketallsutvikling Midt-Troms	16
5.2	Andel innbyggere over 67 år øker i regionen	17
5.3	Felles bo- og arbeidsmarked	17
5.4	Økt omsetning i næringslivet	18
5.5	Syssetsetting i Midt-Troms	18
5.6	Regionens styrker, muligheter, svakheter og trusler	18

6

Kort oversikt over regionens næringsliv

20

7

Forsvar i nord – næringsutvikling i Midt-Troms

22

7.1	Muligheter for næringsutvikling innenfor nyskaping og økte leveranser	24
7.2	Fornyng og modernisering av utstyr til Hæren	24
7.3	Tilrettelegger for forsvarsindustrien	25
7.4	Logistikkenter knyttet til Hæren, Heimevernet, Luftforsvaret og alliert trening	25
7.5	Alliert trening	25
7.6	Arbeide for å etablerer senter for samtrening under arktiske forhold	25
7.7	Leveranser til Forsvaret	26
7.8	Egen fylkesstrategi	27
7.9	Studiesenter og karrieresenter for hele Midt-Troms	27
7.10	Kompetanseutvikling knyttet til sivil- og militær luftfart	27
7.11	Forsvar og næringsmuligheter – strategiske tiltak	28

Sjømat som vekstområde i Midt-Troms

32

8

8.1	Sjømatregionen Senja	33
8.2	Samarbeid i sjømatnæringen og satsing på økt kompetanse og rekruttering	36
8.3	Satsing på infrastruktur som grunnlag for bærekraftig vekst	38
8.4	Havner	39
8.5	Tiltak for fiskerinæringen	39
8.6	Tilgang på sjøareal	39
8.7	Næringsareal på land	40
8.8	Eksport av sjømat over Bardufoss lufthavn	40
8.9	Bolyst og livskraftige bygder	40
8.10	Næringsaktive kommuner, regionalt samarbeid og nasjonale rammebetingelser	40

9

Stort potensial innen reiseliv i Midt-Troms

46

9.1	For liten samlet reiselivskapasitet som flaskehals for vekst	50
9.2	Sentrale områder for å skape vekst i reiselivet i Midt-Troms	50
9.3	Kommunikasjonsmessig infrastruktur	51
9.4	Bardufoss Lufthavn må utvikles som incoming flyplass for chartertrafikk	51
9.5	Bærekraftig tilrettelegging - regionalt parkvesen	51
9.6	Bygge styrke og samarbeid gjennom destinasjonsarbeidet	52
9.7	Masterplan for reiselivet i Midt-Troms	52
9.8	Etablere en samordnet turistinformasjon i Midt-Troms	52
9.9	Handlingsplan for samarbeid og synergier med andre næringer	52

10

Kompetanse som strategisk innsatsfaktor for vekst i Midt-Troms

58

10.1	Styrke utdannings- og kompetanseutviklingstilbudet i regionen	60
10.2	Sikre relevans for næringslivet	60
10.3	Kompetanse til sjømatnæringen	60
10.4	Kompetanse for Forsvaret	60
10.5	Kompetanse til reiselivsnæringen	61

Omdømme og rekruttering som strategiske innsatsfaktorer for vekst i Midt-Troms

64

11

11.1	Økt interesse og kunnskap om vekstnæringer hos barn og unge	65
11.2	Styrking av ung medvirkning i Midt-Troms – kommunale- og regionale ungdomsråd	66
11.3	Møt-Midt Troms, omdømmebygging overfor studenter og unge voksne	66
11.4	Kveldsøkonomiens viktighet for attraktivitet	67
11.5	Rekruttering, omdømme og integrering – strategiske tiltak	67

12

Kilder og referanser

71

2

Bakgrunn regional næringsplan og Byregionprogrammet i Midt-Troms

Byregion Midt-Troms er et samarbeid mellom de 8 kommunene i regionen: Lenvik, Bardu, Målselv, Sørreisa, Dyrøy, Tranøy, Berg og Torsken, og ble tatt opp i programmets fase 2 (august 2015 - juli 2018). Byregionprogrammet er en satsing i regi av Kommunal- og moderniseringsdepartementet, som skal øke kunnskapen om samspillet mellom by og omland for å styrke disse områdenes regionale vekstkraft. Alle de åtte kommunene i Midt-Troms har gjort egne vedtak om deltakelse i Byregionprogrammet i Midt-Troms og i regional næringsplan.

Gjennom arbeidet med Byregionprogrammet i Midt-Troms er det laget en egen samfunnsanalyse for Midt-Troms¹. Samfunnsanalysen viser at Midt-Troms er en region med potensial for vekst.

Denne samfunnsanalysen, delrapportene knyttet til sjømat og reiseliv², samt Tromsdokumentene 1 og 2 knyttet til Forsvaret i nord, inklusiv næringsmuligheter³, danner bakgrunnen for regional næringsplan.

Mål:

Målet med den regionale næringsplanen er å ta ut potensialet for vekst i Midt-Troms gjennom:

Å forene kreftene i regionen og hente ut det store potensialet innenfor de definerte satsingsområdene sjømat, reiseliv og forsvar

Å bygge et attraktivt og sterkt bo- og arbeidsmarked mellom byene nord (Tromsø) og sør i fylket (Harstad/Narvik).

Med utgangspunkt i samfunnsanalysen og delrapportene er det i Byregionprogrammet i Midt-Troms definert tre satsingsområder for den regionale næringsplanen: *Sjømat, forsvar og reiseliv*.

Bakgrunnen for at sjømat og forsvar er valgt ut til satsingsområder, er at sjømatnæringen er den største vekstnæringen i regionen, samt at Forsvaret står for en stor andel av sysselsettingen i regionen, og at det er et stort næringspotensial knyttet til Forsvarets tilstedeværelse. Begge disse næringene er viktige drivere for utvikling i regionen, og av sentral betydning for bosetting i Midt-Troms. Dette gjelder både direkte og indirekte som følge av ringvirkningene knyttet til sjømat og forsvar. Reiselivet er valgt ut med bakgrunn i at dette er et ei sterk vekstnæring i nord, og at det er et stort potensial for vekst også i vår region basert på reiseliv. Vekst i disse utvalgte næringene vil føre til økt etterspørsel og vekst i andre næringer som for eksempel innen transport, bygg- og anlegg, handel og service m.m. Det er derfor viktig å legge til rette for videre positiv utvikling i disse næringene.

Samfunnsanalysen i Byregionprogrammet i Midt-Troms viser at det blir færre unge i regionen, og at antallet eldre øker. Regionen vil ha behov for flere arbeidstakere med riktig kompetanse i framtida.

Sentrale problemstillinger blir derfor: *Hvordan tilfredsstille næringslivets behov for arbeidskraft med riktig kompetanse? Hvordan kan Midt-Troms samlet forbedre sitt rekrutterings- og integreringsarbeid?* Næringsplanen skal legge grunnlag for netto folketallsvekst i regionen, det vil si ikke vekst basert på internflytting i regionen.

Med denne bakgrunnen skal næringsplanen ha et 1) tydelig næringsfokus knyttet til vekstnæringene *sjømat, reiseliv og forsvar*. I tillegg omhandler planen sentrale utfordringer for regionen knyttet til 2) kompetanse og rekruttering/integrering.

I prosessen knyttet til regional næringsplan ble følgende spørsmål derfor løftet fram:

- *Hva er de viktigste hindrene/flaskehalsene for vekst innen sjømat/forsvar/reiseliv i Midt-Troms?*
- *Hva er de viktigste tiltakene for å skape vekst innen sjømat/forsvar/reiseliv i Midt-Troms?*
- *Hvordan kan Midt-Troms stå sammen om å tilpasse utdanningstilbud til de behovene som disse vekstnæringene har?*
- *Hvilke tiltak kan regionen bidra til for at ungdom fra Midt-Troms vil gjøre utdanningsvalg som kvalifiserer dem til ei framtid i en av vekstnæringene i regionen?*

Midt-Troms er opptatt av å følge opp regjeringens mål og planer for å kutte i klimagassutslipp, ivareta miljømessig bærekraft og stimulere til grønt skifte i næringslivet. Det vises i denne sammenheng til delkapitlene om sjømat og reiseliv i planen.

Noter

1. «Byregionen Finnsnes – samspill mellom by og bygd, by og land – hand i hand» 2015
2. «Sjømatnæringen i Senjaregionen/Midt-Troms» og «Reiseliv som vekstområde i Midt-Troms», Senja Næringshage AS 2015
3. «Forsvaret av Norge – forsvar i nord» 2016, «Forsvaret av Norge – nasjonal landmakt» 2017

Felles plattform for næringsutvikling i regionen

Den regionale næringsplanen skal være overordnet og strategisk, og planen skal bidra til å samle krefter i de samarbeidende kommunene og næringslivet på tvers av kommunegrensene. Planen legger til grunn at økt fellesskapstenking gir Midt-Troms bedre muligheter til å lykkes med sine felles målsetninger, og samme tankegang ligger til grunn i arbeidet med «Midt-Troms-pakken».

Planen utarbeides for en 4-årsperiode, og benyttes som en felles plattform for næringsutvikling i regionen. Den får status som *regional temaplan*, det vil si at det ikke er en tradisjonell plan etter Plan- og bygningsloven.

Næringsplanen erstatter de kommunale fyrtårnene som er vedtatt av Midt-Troms regionråd. De vedtatte næringsfyrtårn blir ikke borte, men blir satt inn i en større sammenheng som vil gi enda mer slagkraft opp mot større miljøer/byer/regioner. Planen skal ikke dekke rene kommunespesifikke temaer.

3.1 Organisering

Regional næringsplan er organisert som et delprosjekt under Byregionprogrammet i Midt-Troms, der *Ragnvald Storvoll*, Nordavind Utvikling, er prosjektleder. Lenvik kommune er prosjekteier for byregionprogrammet og regional næringsplan, med næringssjef/konstituert rådmann, *Bjørn Fredriksen*, som prosjektansvarlig.

Styringsgruppe for regional næringsplan:

Geir-Inge Sivertsen (leder)

ordfører i Lenvik og leder av regionrådet i Midt-Troms

Marit Alvig Espenes

ordfører i Dyrøy og nestleder i regionrådet i Midt-Troms

Nils Foshaug

ordfører i Målselv

I tillegg er det etablert ei arbeidsgruppe bestående av: Styringsgruppa, samt *Hogne Eidissen*, rådmann i Målselv og leder av administrativt råd, *Tore-Jan Gjerpe*, rådmann i Berg, *Audun Sivertsen*, plan- og næringsansvarlig i Tranøy og *Erling Stangnes*, Regionalt ungdomsråd.

Prosjektledelse regional næringsplan: Senja Næringshage, *Irene Lange Nordahl (prosjektleder)*, *Åsta Sortland* og *Stig Stokkland*.

3.2 Prosess og forankring av planen

I prosessen med regional næringsplan fra juni 2017 har det vært bred involvering av næringsliv, kommuner; politisk og administrativt, samt kunnskapsinstitusjoner, regionale utviklingsaktører og virkemiddelapparat. I prosessen er det gjennomført intervju med nærmere 20 sentrale ledere innen sjømat og reiseliv. Temadelen om forsvaret og næringsmuligheter er utarbeidet i samarbeid med forsvarsordførerne i regionen.

Det har vært gjennomført over 30 møter gjennom hele planprosessen, som har involvert om lag 300 deltakere. Det har vært gjennomført møter med alle formannskap i de 8 kommunene, og alle kommunene har fått tilbud om å arrangere møte med eget næringsliv sammen med prosjektledelsen. I tillegg er det gjennomført fire større temamøter knyttet til sjømat og reiseliv, med stor deltagelse:

Regional næringsplan

for Midt-Troms – omfattende prosess for forankring
høsten 2017

30.8

18.9

19.9

26.9

Reiseliv
Hamn i Senja

Reiseliv
Målselv
Fjellandsby

Sjømat
Gibostad, Senja vgs/
Blått kompetansesenter

Sjømat
Senjahopen

Det er også avholdt et eget prosessmøte med regionalt ungdomsråd 27.9., der en rekke ungdomsrepresentanter deltok. Alle kommunene var representert med ordfører eller varaordfører, samt representanter fra administrativ ledelse. Det var også deltagere fra sjømatnæringen, Forsvaret og reiselivet.

3.3 Kritiske suksessfaktorer – fra plan til handling

Den regionale næringsplanen skal bidra til å samle krefter i de samarbeidende kommunene og næringsliv på tvers av kommunegrensene, og skal være en felles plattform for næringsutvikling i Midt-Troms.

Kritiske suksessfaktorer for å nå målene er at alle aktørene som i fellesskap eier planen trekker i samme retning framover, og at planen operasjonaliseres og tiltakene implementeres.

For å sikre eierskap har det i planprosessen vært lagt sterk vekt på innspill fra og forankring med næringsliv i regionen, de 8 kommunene og regionale utviklingsaktører. Utfordringene, mulighetene og målene som ligger til grunn for tiltakene i planen er identifisert på regionalt nivå, og det er pekt på regionrådet og kommunene som ansvarlig enhet. For å sikre oppnåelse av mål må planen operasjonaliseres både på regionalt nivå og i den enkelte kommune.

Dette er særlig viktig da regionrådet ikke har formell myndighet. Midt-Troms har flere godt fundamenterte regionale utviklingsaktører innen kompetanse, rekruttering og næringsutvikling¹. Det vil være fornuftig å bygge på etablerte aktører og initiativer i operasjonaliseringen av planen, og disse er identifisert som samarbeidspartnere for regionrådet og kommunene under relevante tiltak.

3.3.1 Anbefalt modell for å sikre implementering og måloppnåelse

1) Den regionale næringsplanen identifiserer hvorfor det bør iverksettes tiltak, og hvilke strategiske tiltak som bør gjennomføres på et overordnet, regionalt nivå. Tiltakene er forankret i næringsliv, kommuner og med regionale utviklingsaktører.

2) Som neste steg anbefales det å utarbeide en regional handlingsdel, der det identifiseres hvem som har ansvar for gjennomføring (hvilke(n) kommune(r) skal være i førersetet, hvem i kommunen er ansvarlig), og hvordan tiltakene skal gjennomføres. Dette arbeidet bør gjøres av regionrådet/kommunene i fellesskap, og de regionale utviklingsaktørene som er identifisert som samarbeidspartnere i den strategiske tiltaksdelen bør involveres.

3) Relevante tiltak fra planen operasjonaliseres og implementeres i den enkelte kommunenes handlingsplaner og målstyringssystem, for å sikre gjennomføring.

Modellen er presentert på neste side.

3.3.2 Rullering for å håndtere endringer i rammebetingelser underveis i planperioden

Planperioden går fra 2018 til 2022. Forutsetninger kan endres underveis i perioden (økonomiske konjunkturer, nasjonale rammebetingelser, kommunestruktur etc.), og tiltak som er forankret med næringsliv og kommuner i dag kan dermed bli mindre relevante om to år. Det anbefales derfor at det gjøres en rullering/oppfølgning av tiltakene halvveis i perioden, både for å se på hva som har blitt gjennomført, og for å vurdere om relevansen og behovet for tiltakene har endret seg.

Noter

1. Eksempelvis Studiesenteret Finnsnes, Blått kompetansesenter, Senja Næringshage AS, Visit Senjaregionen, Ungt Entreprenørskap, næringsklynger som Sjømatklyngen Senja, Nordavind Utvikling.

Modell: Kritiske suksessfaktorer – fra plan til handling

Anbefalt modell for å sikre implementering og måloppnåelse: Den regionale næringsplan skal bidra til å samle krefter i de samarbeidende kommunene og næringsliv på tvers av kommunegrensene, og skal være en felles plattform for næringsutvikling i Midt-Troms. Kritiske suksessfaktorer for å nå målene er at alle aktørene som i fellesskap eier planen trekker i samme retning framover, og at planen operasjonaliseres og tiltakene implementeres som beskrevet i figuren.

4

Innledning

Visjon:
Gjennom samarbeid skal vi
gjøre Midt-Troms til en av
Norges mest spennende
vekstregioner

Regional næringsplan for Midt-Troms legger opp til et bredt samarbeid mellom kommunene, næringslivet, Forsvaret, kunnskapsinstitusjonene, regionale utviklingsaktører, andre organisasjoner og virkemiddelapparatet. Det vil være disse aktørene i fellesskap som realiserer målene i regional næringsplan. Den regionale næringsplanen skal bidra til å koordinere innsatsen på områder der regionen ønsker å ta en posisjon. Utgangspunktet er de sterke næringsmiljøene regionen allerede har, og der regionen har særlige forutsetninger for å lykkes.

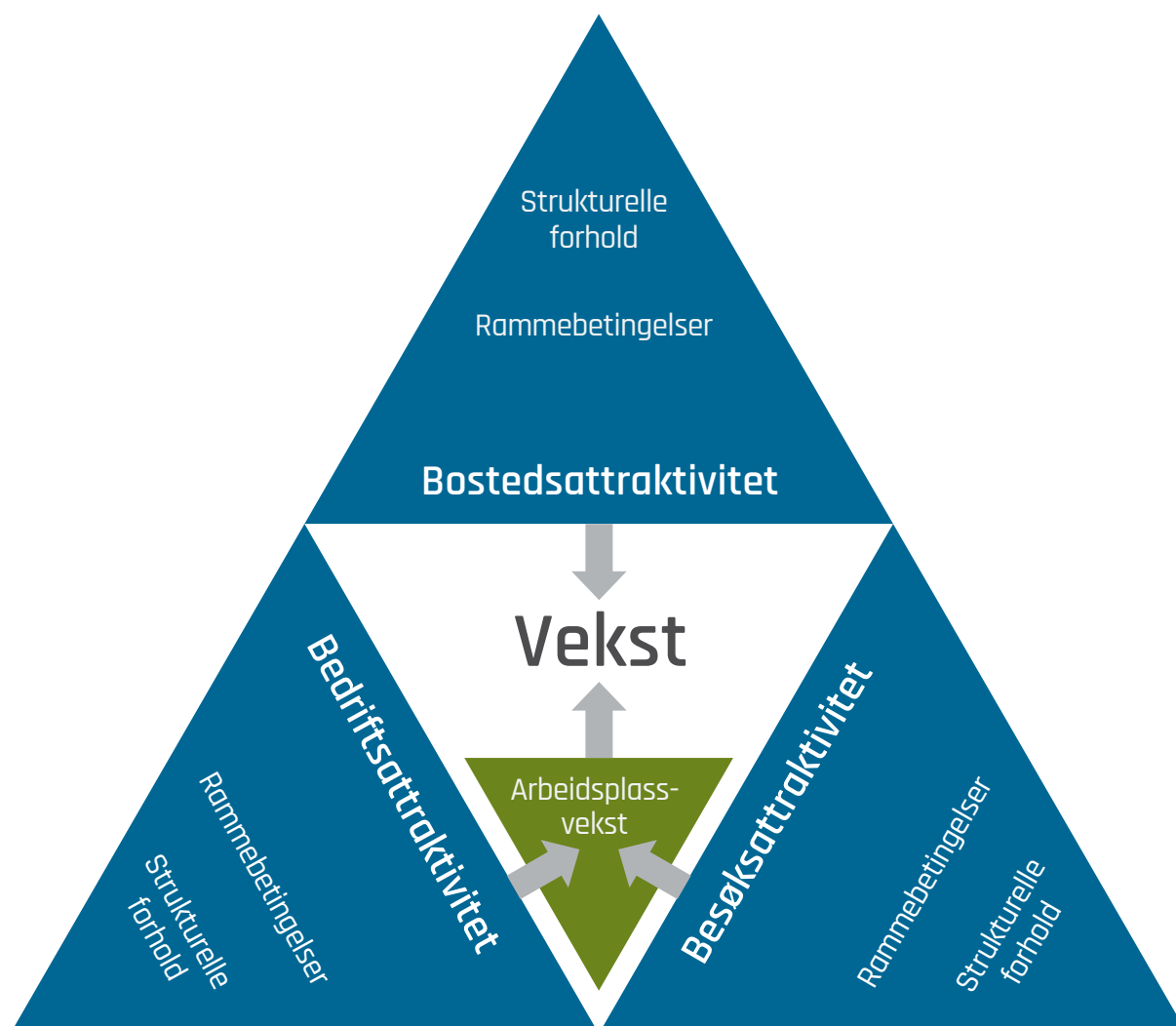
Midt-Troms skal være et attraktivt område for bo-setting, arbeid og oppvekst. En videreutvikling av vårt felles bo- og arbeidsmarked vil bidra til å styrke regionens identitet og øke innbyggernes trivsel og tilknytning. Her vil samspillet mellom byen med gode tilbud for innbyggerne i regionen, og attraktive tettsted og levende bygder være viktig. Noe som også vil styrke muligheten for rekruttering, og være av avgjørende betydning for bolyst i regionen. Slik vil vi legge til rette for vekst i både arbeidsplasser og folketall i Midt-Troms.

Midt-Troms er en sterk sjømatregion med stor vekst i næringen. Midt-Troms/Indre Troms er et av landets forsvarstynghdepunkt, med Hæren og Luftforsvaret. Reiselivet har et stort potensial i regionen

Det er et utstrakt politisk samarbeid i Midt-Troms, med en rekke felles samarbeidstiltak. Finnsnes er region-senter og byen i Midt-Troms. Her er det etablert en rekke regionale tilbud for befolkning og næringsliv i regionen.

Regionen har egen flyplass på Bardufoss. Midt-Troms er sentralt plassert mellom Tromsø i nord og Harstad/Narvik i sør.

Planen skal bidra til å forsterke regionens optimisme og framtidstro, bidra til nyskaping og vekst i regionen. Gjennom samarbeid skal vi gjøre Midt-Troms til en av Norges mest spennende vekstregioner.

Attraktivitetspyramiden

Attraktivitetspyramiden

Telemarksforskning har utviklet Attraktivitetspyramiden, som tar utgangspunkt i at steder kan være attraktive på tre måter: for bosetting, bedrifter og besøk.

Steder med høy *bedriftsattraktivitet* er steder som har høy andel sysselsetting knyttet til næringsvirksomhet, som produserer varer eller tjenester som kan selges ut av regionen – til et nasjonalt eller internasjonalt marked. Sjømat og industri er relevante eksempler i Midt-Troms.

Besøksattraktivitet handler om alle former for besøksnæringer. Det handler med andre ord om stedets evne til å tiltrekke seg «import» av kjøpekraft. Det gjelder

sysselsetting i virksomheter som butikker, overnatting, servering, kultur og aktivitet. Her er det sentralt sammenfall med behov som mennesker som bor på et sted, også de som har hytte/fritidsbolig der og alle besøkende har, ikke minst turister.

Bostedsattraktivitet er avgjørende for at veksten i arbeidsplasser skal resultere i økt innflytting med påfølgende befolkningsvekst.

Regionens ståsted

I samfunnsanalysen i Byregionprogrammet i Midt-Troms er det gjort rede for demografisk utvikling i folketall i regionen og i den enkelte av Midt-Troms kommunene, samt utviklingen i næringslivet de senere år.

5.1 Folketallsutvikling Midt-Troms

Hovedkonklusjonen i samfunns- analysen¹

Regionen står overfor store demografiske utfordringer: «Flere næringer i regionen har et stort potensial for framtidig økonomisk vekst, den mest åpenbare er sjømat. Midt-Troms står overfor en stor utfordring når det gjelder mangel på arbeidskraft. Selv om det blir noe befolkningsvekst i regionen, så vil ikke veksten komme i yrkesaktiv alder. Antall eldre øker, mens andelen unge blir færre.»

Folketallsutvikling i perioden 2007-2016

2,5%

Midt-Troms:

Fra 29.600 til 30.400

6,6%

Troms:

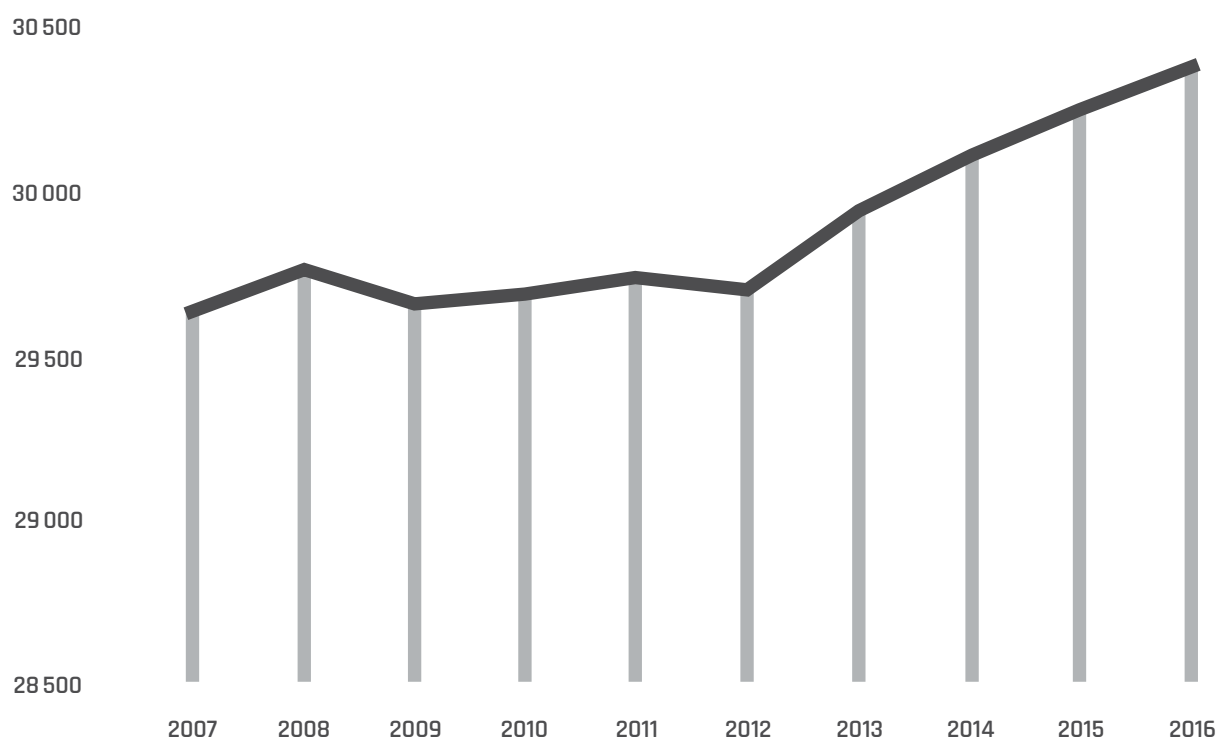
Fra 154.000 til 164.000

12,3%

Landsbasis:

Fra 4,7 millioner til 5,3 millioner

Folketallsutvikling Midt-Troms samlet siste 10 år

5.2 Andel innbyggere over 67 år øker i regionen

Samfunnsanalysen viser at fra 2000 til 2014 har kun *Lenvik, Bardu og Sørreisa hatt økning i folketallet*. Statistikk fra Troms fylkeskommune² viser at folketallet i Midt-Troms forventes å øke med om lag 140 innbyggere i året i snitt de kommende 10 år, fra dagens 30.481 til 31.853 i 2026. Det er først og fremst gjennom tilflytting at folketallet forventes å øke, mens fødselsoverskuddet forventes å bli rundt 20 i året i snitt for alle kommunene i regionen. Folketallet i Lenvik, Berg, Torsken og Tranøy forventes å være 15.198 innbyggere fra 2020 når kommunene slås sammen til Senja kommune, tilsvarende 50% av innbyggerne i Midt-Troms.

Det er først og fremst innlandskommune Bardu og Målselv som bidrar til fødselsoverskuddet, mens nye Senja kommune forventes å gå om lag i balanse når det gjelder antallet døde og fødte i perioden.

Samfunnsanalysen viser at en middels framskriving fra Statistisk Sentralbyrå indikerer at folketallet vil stige til 33.375 fram til 2040, og *veksten vil i all hovedsak komme i tettstedene*. I mindre distriktskommuner på kysten

(Dyrøy, Berg, Torsken og Tranøy) kan det forventes en fortsatt reduksjon i folketallet.

Samfunnsanalysen viser videre at *andel innbyggere over 67 år øker*. Fram til 2040 vil det være små endringer i aldersgruppene fra 0-5 år, 6-19 år og 20-66 år, mens det vil være store endringer for aldersgruppene 67-79 år og 80+. I 2040 vil det være nærmere 3.000 flere i disse to aldersgruppene i Midt-Troms.

5.3 Felles bo- og arbeidsmarked

Samfunnsanalysen viser at arbeidstakerne ser på Midt-Troms som et felles arbeidsmarked. *Mer enn hver fjerde arbeidstaker i Midt-Troms (28,8%) bor i en kommune og jobber i en annen*. Kommunenes nærings- og utviklingsplaner gjenspeiler dette i liten grad. Her er det et stort potensial for bedre samspill.

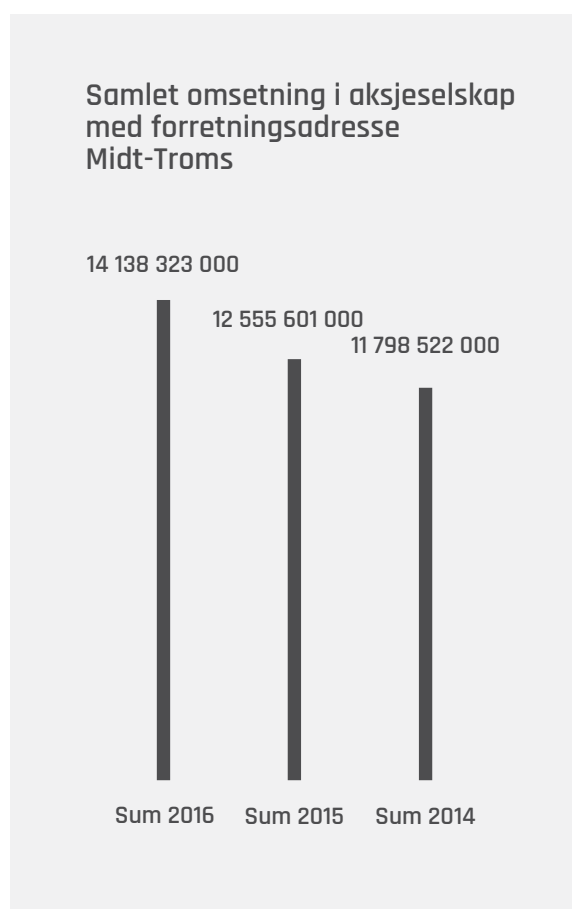
Nyere forskning viser at bare et fåtall, 5-10% av arbeidstokken nasjonalt, har mer enn 45-60 minutter i reisetid en vei mellom hjem og arbeidssted³. I Midt-Troms kan svært mange pendle innenfor et slikt tidsintervall.

Regionsenteret Finnsnes har stor betydning som arbeidssted for arbeidstakere i hele regionen. Midt-Troms er en kompakt region med stor arbeidspendling mellom de ulike kommunene. Dette styrker regionens totale muligheter for utvikling. En stor andel av arbeidstakere bosatt i Lenvik som pendler til Målselv, har jobb i Forsvaret.

En betydelig andel av befolkningen i Midt-Troms er bosatt i aksen fra Silsand/Finnsnes, Sørreisa, Bardufoss til Setermoen. Midt-Troms er den regionen i fylket med størst arbeidsmobilitet. Dette viser viktigheten av å ha et regionalt perspektiv på arbeids- og næringslivet i regionen⁴.

5.4 Økt omsetning i næringslivet

Næringslivet i Midt-Troms har hatt økt omsetning og økt verdiskaping de senere år⁵, og fra 2014 til 2016 er samlet omsetning i aksjeselskap med forretningsadresse Midt-Troms økt fra 11,7 milliarder kroner til 14,1 milliarder kroner. En stor andel av denne veksten er knyttet til vekst i sjømatnæringen.

5.5 Sysselsetting i Midt-Troms

Midt-Troms-regionen har lav arbeidsledighet. I 2016 hadde Midt-Troms en arbeidsledighet på 1,45%, i alt 220 personer. Prognoser viser at det forventes fortsatt lav arbeidsledighet i Midt-Troms i årene framover. For 10-årsperioden fram til 2026 forventes det en reduksjon i antall arbeidsledige i regionen med om lag 30 personer. På landsbasis var andelen arbeidsledige på 2,3% i 2016⁶.

Med fortsatt vekst i næringslivet og lav arbeidsledighet i regionen så vil det være behov for *flere arbeidstakere med riktig kompetanse* i næringslivet, og i arbeidslivet for øvrig.

5.6 Regionens styrker, muligheter, svakheter og trusler

I et felles kommunestyre i Midt-Troms 13.02.17, der nærmere 170 personer fra kommunestyrene og rådmenn i de 8 kommunene og representanter fra regionalt ungdomsråd deltok, ble det utarbeidet en analyse av regionens *styrker, svakheter, muligheter og trusler* (SWOT). Med bakgrunn i dette arbeidet er følgende SWOT utarbeidet for Midt-Troms:

Noter

1. Samfunnsanalysen Byregionprogrammet i Midt-Troms 2015: <https://lenvik.kommune.no/globalassets/politikk-og-samfunn/planer/samfunnsanalyse-byregionen-finnnes-01-03-2015.pdf>
2. Kilde: Troms fylkeskommune, panda – plan- og analyseverktøy for næring, demografi og arbeidsmarked. Statistikken baserer seg på tall fra SSB, mens prognosene er en egen modul som kjøres gjennom panda.
3. Samfunnsanalysen for Midt-Troms, Byregionprogrammet i Midt-Troms 2015, Ba- og arbeidsmarked
4. Samfunnsanalysen for Midt-Troms, Byregionprogrammet i Midt-Troms 2015
5. Samfunnsanalysen for Midt-Troms, Byregionprogrammet i Midt-Troms 2015, viser vekst i næringslivet i Midt-Troms fra 2008-2014
6. Statistikk NAV, 2017

Styrker

- Komplet sjømatregion med stort potensial
- Lokalt eierskap og variert næringsliv
- Nasjonalt tyngdepunkt for Forsvaret
- Egen flyplass med direkteavganger til Oslo, Bodø og Tromsø
- Gode kommunikasjoner nord/sør via hurtigbåt og hurtigruta
- Godt politisk samarbeid i regionen
- Godt integrert bo- og arbeidsmarkedsregion
- Regionale utviklingsmiljø innen kompetanse- og næringsutvikling
- Bredt mangfold innen vgs tilbud
- Etablert studiesenter for høyere utdanning
- Arealer for næringsutvikling, på land og sjø
- Felles kystsoneplan
- By med regionale tilbud
- Livskraftige sentra og bygder

Svakheter

- For dårlig utbygd infrastruktur: Energi, veier, mobilnett, bredbånd
- Lite samordnet arbeid innen rekruttering
- Lite samordnet arbeid innen omdømmebygging
- For lite helhetlig arbeidsmarked for de med høyere utdanning
- For få utdanningsmuligheter i regionen innen høyere utdanning
- For lite samordning mellom ulike offentlige transportmidler
- For svak felles «Midt-Troms-identitet»

Muligheter

- Utvikling av leverandørindustri til sjømatnæringen
- Næringsutvikling basert på Forsvarets nasjonale tyngdepunkt
- Potensial for økt innovasjon og FoU for å styrke næringslivet
- Utnyttelse av naturverdier og ressursgrunnlaget til næringsutvikling
- Flere tilbud innen høyere utdanning
- Regional næringsplan - felles satsing
- Samordning av næringsareal
- Utløse mer privat kapital til næringsutvikling
- Flere turister til regionen gir økt vekst
- Styrke regionens omdømme ved store arrangement som Ski Classic og Arctic Race
- Potensial for å bli en mer attraktiv familierregion
- Nye Senja kommune
- Midt-Troms i det nye fylket Troms og Finnmark
- Midt-Troms i det urbane Arktis

Trusler

- Nasjonale rammebetingelser for Forsvaret
- Internasjonal sikkerhetspolitikk
- Klimaendringer
- Endringer i internasjonale konjunkturer
- Endringer i rammebetingelser for næringslivet
- Sårbare dersom hjørnesteinsbedrifter forsvinner
- Reduksjon av lokalt eierskap i næringslivet
- Antallet eldre øker, og for få ungdommer kommer tilbake til regionen etter endt utdanning
- Konkurransen med andre regioner om rekruttering, bosetting og næringsutvikling
- Økende konkurranse, og mulighet for reduksjon av makt/påvirkningskraft fra større byregioner

Kort oversikt over regionens næringsliv

Den ytre delen av Midt-Troms har stor aktivitet i næringslivet knyttet til *sjømat* og *industri*, og leverandørnæringer til disse næringene. Den indre delen av regionen er et nasjonalt tyngdepunkt i *Forsvaret*, med store ringvirkninger lokalt knyttet til denne aktiviteten. I samfunnsanalysen til Byregionprogrammet i Midt-Troms er det gitt en omfattende beskrivelse av regionens næringsliv og de enkelte bransjene.

Sjømatnæringen i Midt-Troms/Senja er den enkeltnæringen som står for den største verdiskapingen i regionen, og er en næring i sterkt vekst. Se eget kapittel om sjømat.

Øvrig industri i regionen er knyttet til *smelteverk* og *bergverk*, som gir stor verdiskaping og sysselsetting i Midt-Troms. *Finnfjord AS* er verdens mest energieffektive og miljøvennlige produsent av ferrosilisium. *Skaland Graphite AS* på Skaland har sin virksomhet innen bergverk. Begge disse bedriftene er viktige hjørnesteinsbedrifter i regionen, med høy aktivitet og mange ansatte, og bidrar til betydelige ringvirkninger. *Finnfjord AS* har omfattende nasjonal utviklingsaktivitet knyttet til kjernevirksomheten og energigjenvinning, og FoU-aktivitet knyttet til algeproduksjon i samarbeid med Universitetet i Tromsø, Norges Arktiske universitet. Med bakgrunn i den direkte og indirekte betydningen av denne virksomheten er det viktig at regionen har oppmerksomhet knyttet til rammebetingelsene for disse næringene¹.

Bygg/anleggsnæringen er en sentral næring i regionen. Hovedtyngden av bygg- og anleggsnæringen er lokalisert i Lenvik og Målselv. *Transportnæringen* er en annen betydelig næring i regionen.

Handels og servicenæringene utgjør en stor og viktig del av næringslivet, med viktige servicetilbud til befolkning og øvrig næringsliv og mange arbeidsplasser. Finnsnes

er største handelssenter i Troms målt i handel per innbygger, med registrert handel på nesten 108.000 kroner per innbygger².

Reiselivsnæringen i Midt-Troms er en næring med stort potensial, som gir store ringvirkninger til lokalsamfunnene. Reiselivsnæringen i den ytre delen av regionen er i vekst, og er en av vekstnæringene i Nord-Norge. Se eget kapittel om reiseliv.

Landbruket er en viktig næring i Midt-Troms, og det er bygd opp en betydelig *næringsmiddelindustri* basert på landbruksråvarer fra hele landsdelen. Målselv er den største landbrukskommunen i regionen. Midt-Troms er en frodig region med gode vekstforhold for skog, og skogen dekker ca. 1/3 av landarealet.

I samfunnsanalysen har disse næringene fått nærmere omtale, og det vil fortsatt bli satset på disse næringene basert på kommunenes egne planer/strategier. I Byregionprogrammet er det definert tre satsingsområder for den regionale næringsplanen: *Sjømat*, *reiseliv* og *forsvar*. Den øvrige delen av planen vil derfor omhandle disse områdene, samt tema knyttet til *kompetanse* og *rekruttering/integrering*.

Noter

1. Samfunnsanalysen 2015 og www.finnfjord.no
2. SSB 2017, Omsetning varehandel

Finnjord AS er verdens mest energieffektive og miljøvennlige produsent av ferrasilisium. Foto: Man/Finnjord AS

Industribedriften Demas har hovedkontor i Dyrøy og er en landsdekkende produsent og leverandør av lavspente tavleprodukter til elektrobransjen. Foto: Demas AS

← [TILBAKE TIL INNHOLD](#)

Bygg/anleggsnæringen og transportnæringen er sentrale næringer i regionen. Foto: Bakklund Transport AS

Landbruket er en viktig næring i Midt-Troms, og det er bygd opp en betydelig næringsmiddelindustri basert på landbruksråvarer fra hele landsdelen. Foto: Ulrike Naumann, Tromspotet

Bardufoss flystasjon er Norges hovedbase for helikopter, og her ligger også Luftforsvarets flyskole. Herfra opererer 339 skvadronen med Bell 412 SP-helikopter og 337 skvadronen med NH90-helikopter. Foto: Lars Magne Hovtun/Forsvaret

Forsvar i nord - næringsutvikling i Midt-Troms

Foto: Henrik Rayne/Forsvaret

Mål:
Midt-Troms skal være et
nasjonalt tyngdepunkt
i Forsvaret

Hæren har stor aktivitet i regionen med Brigade Nord, samt Hærstaben som er etablert i Heggelia, og en rekke andre avdelinger. Se egen oversikt.
Foto: Ole-Sverre Haugli/Forsvaret

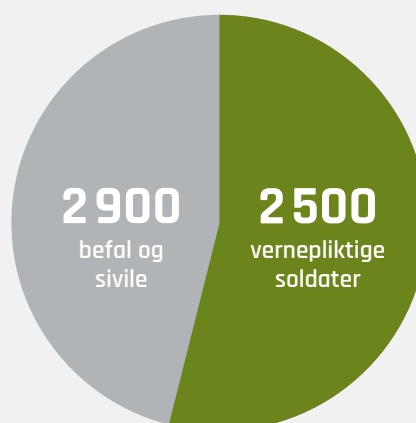
Troms og Nordområdene er av stor strategisk viktighet for vårt nasjonale forsvar, og for våre allierte. De forsvarspolitiske innspill som er gjort gjennom «Tromsdokument 1 – Forsvar i nord» fra 2016 og «Tromsdokument 2 – Nasjonal landmakt» danner utgangspunkt for den delen som er knyttet til forsvar i regional næringsplan. I disse dokumentene inngår også en del om næringsmuligheter basert på Forsvarets tyngdepunkt i Midt-Troms, og tiltakene knyttet til forsvar i planen baserer seg på dette grunnlaget.

Det er forsvarskommunene Målselv, Bardu, Sørreisa og Harstad som sammen med Troms fylkeskommune står bak disse dokumentene som er bredt forankret. I tillegg til fylkesrådslederen i Troms og ordførerne fra de nevnte forsvarskommunene, står også lederne av regionrådene for Midt-Troms og Sør-Troms bak disse forsvarspolitiske dokumentene.

Som grunnlag for næringsmessige muligheter basert på forsvarets tilstedeværelse, ligger at Midt-Troms fremdeles skal være et nasjonalt tyngdepunkt i Forsvaret. Dersom Forsvarets nasjonale tyngdepunkt i Midt-Troms blir svekket, så vil dette påvirke muligheten for næringsutvikling basert på Forsvarets tilstedeværelse i regionen.

Sysselsatte i Forsvaret i regionen

Tall fra 2015 viser at Forsvaret sysselsatte følgende i Troms:

Hovedtyngden av denne aktiviteten er i Midt-Troms. Dette viser at Forsvarets aktivitet har stor betydning for sysselsetting og bosetting i Midt-Troms. I tillegg kommer ringvirkninger i regionen basert på Forsvarets tilstedeværelse¹.

Del om Forsvar og næringsmuligheter bygger på Tromsdokument 1 og 2

fra
Troms-dokumentet
til
TROMS-STRATEGIEN
for
forsvars- og
næringsutvikling i nord

Finansieringsmetode, 25. februar 2017

Samarbeid med forsvarsordførerne og leder av regionrådet

Byregionprogrammet

7.1 Muligheter for næringsutvikling innenfor nyskaping og økte leveranser

Strategi og tiltak for næringsutvikling basert på Forsvarets tilstedeværelse må baseres på innsikt i nasjonale og internasjonale militære strategier, samt kjennskap til forsvarsindustri. Derne er det viktig å koble denne kunnskapen opp mot lokale, regionale og nasjonale kompetanse- og næringsmiljøer. I Midt-Troms blir det viktig å se næringsmessige muligheter som ligger i området basert på at regionen er et av Forsvarets nasjonale tyngdepunkt, med grunnlag av Forsvarets tunge tilstedeværelse. De strategiske tiltakene i denne regionale næringsplanen knyttes opp mot tilrettelegging for leveranser til Forsvaret, og nyskaping basert på Forsvarets tilstedeværelse².

7.2 Fornyng og modernisering av utstyr til Hæren

Fornyng og modernisering av utstyr til Hæren, inklusiv helikoptre, er særdeles viktig som et grunnlag i et operativt perspektiv, og dette vil gi mulighet for næringsutvikling. I den sammenheng må Stortinget og regjeringen pålegge Forsvaret å stille krav til at de som leverer, eller har vedlikeholdsavtale for dette utstyret i forbindelse med modernisering, skal ha tilstedeværelse i Midt-Troms. Dette for å yte service og løse oppdrag der Forsvaret er lokalisert, og dermed øke den operative evnen til Forsvaret. Disse leverandørene vil ha behov for å kjøpe tjenester fra lokalt næringsliv, og dette åpner for lokale muligheter. Næringslivet i regionen må derfor forberede seg gjennom å foreta nødvendig sertifisering etter de kravene som forsvarsindustrien stiller for å kunne løse oppdrag for disse aktørene.

Det ble satt strenge krav om industrisamarbeid og -leveranser knyttet til anskaffelsen av kampfly F-35. Tilsvarende krav må stilles ved innkjøp av annet forsvarsmateriell, som krav om arktisk samarbeid om testing og forbedring³.

Soldat med 109 artillerivogn. Foto: Henrik Røyne/Forsvaret

Foto: Fredrik Ringnes/Forsvaret

7.3 Tilrettelegger for forsvarsindustrien

Det er viktig for regionen å være pådriver for- og tilrettelegger til forsvarsindustrien som teknologidriver, og gjennom dette bidra til nyskaping i regionen, basert på Forsvarets tilstedeværelse og satsing. Forsvarssektoren er en teknologisk drivkraft, og flere norske miljøer/bedrifter er verdensledende. Men p.t. har disse miljøene liten tilstedeværelse der Forsvarets tyngdepunkt ligger, som Midt-Troms. Her ligger det en stor mulighet for utvikling, og Troms og Nordområdene byr på helt unike forhold for sivil testing og militær utprøving av produkter og systemer, og som det er mulig å utnytte bedre til næringsutvikling.

Innenfor dette området er det viktig å knytte opp eksisterende næringsvirksomhet og utvikling av ny næringsvirksomhet. Til dette er det behov for politisk drahjelp av Storting og regjering for å legge næringspolitiske føringer ved innkjøp av forsvarsmateriell som forplikter forsvarsindustrien til etablering av forsvarsindustri i nord, samt strategisk arbeid fra regionen overfor aktørene. Det bør etableres en egen satsing i regionen for dette området.

7.4 Logistikkcenter knyttet til Hæren, Heimevernet, Luftforsvaret og alliert trening

Økt behov for logistikk nær Forsvarets manøverbataljoner, for å sikre økt operativitet og forsyning, er et annet sentralt område for Forsvaret. Det vil derfor være behov for etablering av logistikkcenter knyttet til Hæren, Heimevernet, Luftforsvaret og alliert trening i Indre Troms, som også må omfatte etablering av et ledende fagmiljø innen arktisk logistikk. Dette vil gi økte næringsmessige muligheter i regionen.

7.5 Alliert trening

Stortinget har vedtatt at Alliert treningscenter (ATS) skal videreføres med hovedsete i Porsanger, og at alliert trening i Troms skal flyttes fra Harstad til Indre Troms. Dette omfatter på årsbasis mellom 1500-2500 soldater, noe som gir nye muligheter for lokale leverandører: Det må etableres en egen satsing i regionen for utvikling av konsept for leveranser og fasilitering overfor de allierte styrkene i samarbeid med lokalt og regionalt næringsliv innenfor en rekke områder. Det understrekes at det er viktig at næringslivet følger nøye med på potensialet for lokale leveranser i forbindelse med øvingsaktiviteter. Dette krever at næringslivet samarbeider om leveranser i forbindelse med store øvelser i nord, og ligger i forkant med planlegging og tilrettelegging.

7.6 Arbeide for å etablere senter for samtrenning under arktiske forhold

Midt-Troms-regionen har et av verdens beste treningsområder for samtrenning i arktiske områder for Hæren, Luftforsvaret og Sjøforsvaret. Dette fortrinnet ønsker regionen å utnytte som grunnlag for økt nasjonal og alliert trening. Regionen vil legge til rette for å etablere et senter for samtrenning under arktiske forhold, som grunnlag for ny næringsutvikling i regionen.

Leopard stridsvogn, Setermoen. Foto: Marius Kaniewski/Forsvaret

Luftforsvarets stasjon i Sørreisa sørger for kontinuerlig overvåking av luftrommet, og har ansvaret for koordinering, kontroll og varsling av hendelser i luftrommet i Norge. Foto: Ole-Sverre Haugli/Forsvaret

Et slikt senter vil legge til rette for nasjonale og for allierte avdelinger, samt for teknologisk industri tilknyttet Forsvaret. For å oppnå dette vil regionen bygge videre på *nasjonale kompetanseklynger og forskning*, knyttet til *Landmakt og Luftforsvaret i Indre Troms*. Gjennom etablering av et slikt senter vil regionen legge til rette for å knytte forsvarsindustrien, forsknings- og utviklingsmiljø, og Forsvaret tettere sammen for å utvikle løsninger for å styrke Forsvarets muligheter for operasjoner i arktiske områder.

I en slik sammenheng vil det være behov for å etablere en katalysator; en tilrettelegger og møteplass, kalt «*Innovasjonsbase Nord*», som skal legge til rette for ny næringsutvikling basert på å utnytte de unike mulighetene med forsvarsaktivitet i Arktis. Regionen vil legge til rette for at sentrale forsknings- og utviklingsmiljø skal kunne etablere seg tilknytning til dette senteret, som Universitetet i Tromsø, Norges arktiske universitet, Forsvarets forskningsinstitutt (FFI), Krigsskolen, samt andre relevante kompetanse- og forskningsmiljø.

Et konkret mål i en slik større satsing er *etablering av nasjonale testsenter innen teknologi knyttet til arktisk luftfart*. Et slikt senter kan for eksempel etableres gjennom ordningen «*Norsk katapult*»³ for industriell vekst innen teknologi knyttet til luftfart, for å forsterke allerede etablert sivile og militære infrastruktur knyttet til det flytekniske miljøet på Bardufoss og i Midt-Troms.

I sentret skal bedrifter kunne teste, simulere og visualisere teknologier, komponenter, produkter, løsninger, tjenester og prosesser.

Lett tilgang til ekspertise, utstyr og hensiktsmessige lokaler skal gjøre veien fra konseptstadiet til markedsintroduksjon enklere. Målet er å legge til rette for at dette senteret skal utvikles til å bli et senter på høyt nivå, og oppnå status som «*Allied Center of Excellence*», i Midt-Troms, slik det er beskrevet i Tromsdokument 1.

7.7 Leveranser til Forsvaret

Tradisjonelt har det i forbindelse med næringsutvikling knyttet til Forsvarets tilstedeværelse i Midt-Troms vært hovedfokus på leveranser. Dette innebærer samarbeid om tilbud fra næringslivet innenfor klynger til større leveranser i Forsvaret knyttet til utbygging eller drift. Dette er et viktig område for næringsutvikling i vår region. Tiltak som kan styrke næringslivet i Midt-Troms sin konkurranseevne inn mot Forsvaret er derfor viktig. Dette gjelder blant annet forhold knyttet til sentrale innkjøp og muligheten for å påvirke Forsvarets innkjøpsstrategi til regionale innkjøp, og dermed økte muligheter for mindre aktører til å konkurrere om anbud. I tillegg kan en knytte flere mindre leverandører opp mot større leverandører for å oppnå økte lokale leveranser.

7.8 Egen fylkesstrategi

Fylkestinget vedtok i 2015 at det skal utvikles en egen strategi for å arbeide opp mot Forsvaret i Troms. Forsvarskommunene og regionen forventer at dette vedtaket blir fulgt opp i samarbeid med forsvarskommunene, og at tiltakene i regional næringsplan for Midt-Troms, under kap «Forsvar i Nord – Næringsutvikling i Midt-Troms», innarbeides.

7.9 Studiesenter og karrieresenter for hele Midt-Troms

For å styrke tilretteleggingen for høyere utdanning og kompetanseutvikling i hele Midt-Troms, inkludert Forsvarets behov, ønsker Studiesenteret Finnsnes å bli et studiesenter for hele Midt-Troms gjennom å etablere et nytt studiested på Bardufoss. Dette gjennom et samarbeid mellom Studiesenteret Finnsnes, Lenvik kommune og Målselv kommune.

Det arbeides med etablering av karrieresenter i Midt-Troms som skal veilede befolkningen om utdanning og karrierevalg, samt etablere et digitalt verktøy for veiledning av vernepliktige i hele landet. Dette vil være et viktig tiltak for kompetanseutvikling i regionen.

7.10 Kompetanseutvikling knyttet til sivil- og militær luftfart

Regionen vil arbeide for videreutvikling av kompetanse-tilbudet knyttet til sivil- og militær luftfart på Bardufoss. I dette ligger styrking av tilbudet knyttet til videregående tilbud innen flyfag og avionikk⁴, etablere masterutdanning luftfartsfag og utdanning av sivile- og militære dronpiloter ved Universitetet i Tromsø, flygelederutdanning, samt arbeide for videreutvikling av høyere utdanning innen sivil- og militær luftfart i samarbeid

Noter

1. Kilde: Tromsdokument 1
2. Tromsdokument 1 og 2, 2016 og 2017
3. «Norsk katapult» <https://siva.no/norsk-katapult>
4. En avioniker er en flymekaniker som utfører arbeid på det elektriske anlegget og de elektroniske navigasjons- og kommunikasjons-systemene i et luftfartøy, <https://utdanning.no/yrker/beskrivelse/avioniker>
5. Her finner du oversikt over Forsvarets avdelinger, inkl avdelinger i Midt-Troms: www.forsvaret.no/organisasjon
6. Kilder: www.forsvaret.no/organisasjon, www.forsvarsbygg.no

Forsvaret i Midt-Troms⁶

Luftforsvaret

- ▼ **Luftforsvarets stasjon Sørreisa**
 - Operasjonsskvadron
 - Luftforsvarets Kontroll & Varslingsskole
 - Radarhode Senja og Radarhode Njunis
 - Baseavdeling
- ▼ **Bardufoss flystasjon, Norges hovedbase for helikopter**
 - Hovedbase Stab, drift og operasjonssenter
 - 339 skvadron
 - 337 skvadron
 - Luftforsvarets flygeskole
 - Operational testing and evaluation NH-90
 - Vedlikeholdsskvadron
 - Baseskvadron
 - Clockwork Navy (Britisk helikopter detachment)

Hæren

- Hærstaben, Bardufoss, Målselv
- Etterretningsbataljonen, Setermoen, Bardu
- Nasjonalt landoperasjonssenter, Bardufoss, Målselv
- ▼ **Brigade Nord:**
 - Stab/ledelse, Bardufoss leir, Målselv
 - Sambandsbataljonen, Bardufoss leir, Målselv
 - Stridstrenbataljonen, Bardufoss leir, Målselv
 - Militærpolitikompagniet, Bardufoss leir, Målselv
 - Artilleribataljonen, Setermoen leir, Bardu
 - Panserbataljonen, Setermoen leir, Bardu
 - Sanitetsbataljonen, Setermoen leir, Bardu
 - 2. bataljon, Skjold leir, Målselv
 - Ingeniørbataljonen, Skjold leir, Målselv
- ▼ **Operasjon støtteavdeling Hæren**
 - Stab/ledelse, Bardufoss leir, Målselv
 - Garnisonsdrift Skjold/Bardufoss/Setermoen leir
 - Troms Finnmark Landverksted Skjold, Bardufoss og Setermoen
 - Skytefelt og øvingsfelt i regionen
 - Forsvarets sykestuer
 - Logistikkbase land, (taktisk logistikkstøtte i land-operasjoner)
- **Forsvarets Militærpolitiafdeling, Bardufoss leir**
- **Alliert treningscenter**

Andre avdelinger:

- Cyberforsvaret (alle leire)
- ▼ **Forsvarets personell og vernepliktssenter**
 - Opplæringskontoret
- **Forsvarets narkotikagruppe, avd Nord, Bardufoss**

Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO):

- FLO Regional logistikkledelse Nord
- FLO Forsyning (alle leire)
- FLO Transportkontroll

Forsvarsbygg:

- Forsvarsbygg Region Nord (alle leire)
- Forsvarsbygg prosjekt og avhending, Bardufoss

Forsvar og næringsmuligheter strategiske tiltak

Oppfølgingsansvar

- ! Politisk arbeid for å styrke og opprettholde etablerte tyngdepunkt og kunnskapsmiljø for Forsvaret i Midt-Troms, samt bidra til utvikling av kompetanseklynger knyttet til disse områdene som grunnlag for næringsutvikling i regionen:
 - Videreføre Indre Troms som Hærens nasjonale tyngdepunkt, og nasjonalt tyngdepunkt for helikopter.
 - Arbeide for at Luftforsvarets programmeringssenter legges til CRC Sørreisa/ Luftforsvarets stasjon Sørreisa, som det mest relevante kompetansemiljøet og i tilknytning til Luftforsvarets nasjonale kontroll og varslingskole.

Forsvarskommunene: Målselv, Bardu, Sørreisa, i samarbeid med regionrådet i Midt-Troms.

- ! Ved fornying og modernisering av utstyr til Hæren, inklusiv helikoptre, må det arbeides politisk for at Forsvaret skal pålegges å stille krav om tilstedeværelse i Midt-Troms for leverandører av utstyr.

Forsvarskommunene: Målselv, Bardu, Sørreisa, i samarbeid med regionrådet i Midt-Troms.

- ! Være pådriver- og tilrettelegger for tilstedeværelse av forsvarsindustri i Midt-Troms, basert på Forsvarets tyngdepunkt, og gjennom dette bidra til nyskaping i regionen.

Forsvarskommunene: Målselv, Bardu, Sørreisa, i samarbeid med regionrådet i Midt-Troms.

- ! Arbeide for etablering av logistikkcenter og et ledende fagmiljø innen arktisk logistikk knyttet til Hæren, Heimevernet, Luftforsvaret og alliert trening i Indre Troms.

Forsvarskommunene: Målselv, Bardu, Sørreisa, i samarbeid med regionrådet i Midt-Troms.

- ! Etablere en egen satsing for å utnytte de næringsmessige mulighetene i forbindelse med vedtatt flytting av alliert trening til Indre Troms.

Forsvarskommunene: Målselv, Bardu, Sørreisa, i samarbeid med regionrådet i Midt-Troms.

- ! Arbeide for å etablere senter for samtrening under arktiske forhold.
 - I tilknytning til dette etablere:
 - «Innovasjonsbase Nord».
 - Nasjonalt testsenter innen teknologi knyttet til arktisk luftfart.

Forsvarskommunene: Målselv, Bardu, Sørreisa, i samarbeid med regionrådet i Midt-Troms.

- ! Bidra til økte muligheter for lokale leverandører til Forsvaret gjennom å arbeide for endring av Forsvarets innkjøpsregime fra nasjonale til regionale innkjøp. Styrke samhandlingen mellom lokale leverandører, samt knytte mindre leverandører opp mot større aktører, gjennom en etablering av en egen satsing/nettverk i regionen.

Forsvarskommunene: Målselv, Bardu, Sørreisa, i samarbeid med regionrådet i Midt-Troms.

- ! Etablere samarbeidsorgan mellom forsvarskommunene og Forsvaret i forbindelse med næringsutvikling og samfunnsutvikling.

Forsvarskommunene: Målselv, Bardu, Sørreisa, i samarbeid med regionrådet i Midt-Troms.

- ! I samarbeid med fylkeskommunen utarbeide en egen næringsstrategi for Troms fylke – «Troms-strategien for forsvar og næringsutvikling» med utgangspunkt i Tromsdokument 1 og 2, der tiltakene i regional næringsplan for Midt-Troms innarbeides.

Forsvarskommunene: Målselv, Bardu, Sørreisa, i samarbeid med regionrådet i Midt-Troms.

Samarbeidspartnere	Gjennomføring	Referanse
Målselv kommune, Bardu kommune, Sørreisa kommune, Troms fylkeskommune, Midt-Troms regionråd, Forsvaret og stortingsrepresentanter fra Troms.	2018 – 2022	Tromsdokument 1 og 2.
Målselv kommune, Bardu kommune, Sørreisa kommune, Troms fylkeskommune, regionrådet i Midt-Troms, Forsvaret og stortingsrepresentanter fra Troms.	2018 – 2022	Tromsdokument 1 og 2.
Målselv kommune, Bardu kommune, Sørreisa kommune, Troms fylkeskommune, regionrådet i Midt-Troms, Forsvaret og stortingsrepresentanter fra Troms.	2018 – 2022	Tromsdokument 1 og 2.
Målselv kommune, Bardu kommune, Sørreisa kommune, Troms fylkeskommune, regionrådet i Midt-Troms, Forsvaret og stortingsrepresentanter fra Troms.	2018 – 2022	Tromsdokument 1 og 2.
Målselv kommune, Bardu kommune, Sørreisa kommune, Troms fylkeskommune, regionrådet i Midt-Troms, Forsvaret, Senja Næringshage AS og lokalt næringsliv.	2018 – 2022	Tromsdokument 1 og 2.
Målselv kommune, Bardu kommune, Sørreisa kommune, Troms fylkeskommune, regionrådet i Midt-Troms, Forsvaret, Senja Næringshage AS, lokalt næringsliv og stortingsrepresentanter fra Troms.	2018 – 2022	Tromsdokument 1 og 2.
Troms fylkeskommune, Senja Næringshage AS og Forsvaret.	2018 – 2022	Tromsdokument 1 og 2.
Forsvaret, næringsliv, Senja Næringshage AS og andre aktuelle kompetansemiljø.	2018 – 2022	Innspill i prosess med regional næringsplan.
Målselv kommune, Bardu kommune, Sørreisa kommune, Troms fylkeskommune, regionrådet i Midt-Troms, Forsvaret, Senja Næringshage AS med flere.	2018 – 2022	Tromsdokument 1 og 2.

Strategiske tiltak kompetanse

Oppfølgingsansvar

- ! Legge til rette for kompetanseutvikling for ansatte, vernepliktige og medflyttere gjennom
- at Studiesenteret Finnsnes etablerer et nytt studiested på Bardufoss, samt etablere et eget karrieresenter i Midt-Troms.

Etablere et digitalt verktøy for veiledning av vernepliktige i hele landet i tilknytning til karrieresenteret for Midt-Troms.

Målselv kommune, Bardu kommune, Sørreisa kommune, regionrådet i Midt-Troms.

- ! Arbeide for å videreutvikle og utvide tilbudet innen flyfag og avionikk ved
- Bardufoss videregående skole.

Målselv kommune, Bardu kommune, Sørreisa kommune, Troms fylkeskommune, regionrådet i Midt-Troms.

- ! Arbeide for videreutvikling av kompetansetilbudet knyttet til sivil- og militær luftfart på
- Bardufoss, herunder etablere masterutdanning luftfartsfag, utdanning av militære- og sivile dronepiloter, samt flygelederutdanning.

Målselv kommune, Bardu kommune, Sørreisa kommune, Troms fylkeskommune, regionrådet i Midt-Troms.

Samarbeidspartnere	Gjennomføring	Referanse
Studiesenteret Finnsnes, Karrieresenter Troms, Universitetet i Tromsø, Senja Næringshage AS, Profilgruppas traineeprogram og næringslivet i regionen.	2018 – 2022	Innspill i prosess med regional næringsplan og pågående arbeid.
Bardufoss videregående skole, sivilt og militært luftfartsmiljø på Bardufoss.	2018 – 2022	Innspill i prosess med regional næringsplan og pågående arbeid.
Universitetet i Tromsø, NORUT, sivilt og militært luftfartsmiljø på Bardufoss og Bardufoss videregående skole.	2018 – 2022	Innspill i prosess med regional næringsplan og pågående arbeid.

Sjømat som vekstområde i Midt-Troms

Store mengder sjømat landes og produseres årlig i Midt-Troms/Senja-regionen:

De siste ti årene har det i gjennomsnitt vært landet rundt

100 000 tonn

villfanget sjømat årlig i Senja-regionen¹

I 2018 har Midt-Troms **lokaliteter for matfisk av laks og ørret** etter målt MTB (maksimal tillatt biomasse), med klarert kapasitet på i overkant av

125 000 tonn²

Kommunevis produksjon kan variere fra år til år på grunn av produksjonssykluser.

Fiskebåter ved kai hos Brødrene Karlisen AS, Husøy. Fotograf: Rita Karlisen, Brødrene Karlisen AS

Mål:
Midt-Troms/Senja-
regionen skal bli Norges
viktigste på sjømat

Sjømatnæringen har stor betydning i Midt-Troms, og defineres her til å omfatte både den fiskeribaserte og havbruksbaserte verdikjeden, samt direkte leverandører av varer og tjenester til de ulike delene av disse verdikjedene.

Sjømatnæringen er et viktig grunnlag for bosetting i regionen, og gir store ringvirkninger til andre næringer. Sjømatregionen Senja er kjernen i eksport- og industri-regionen Midt-Troms.

Målt i omfang og betydning av arbeidsplasser innen industri, herunder næringsmiddelindustri, er denne regionen nr 1 i Troms og nr 3 av 17 regioner i Nord-Norge. I samme type måling av arbeidsplasser innen *fiske og akvakultur* er Senja nr 1 i Troms og nr 5 i Nord-Norge³.

Sjømatnæringen er i sterk vekst. På nasjonalt nivå forventes det en femdobling av næringen i årene framover, og den største veksten forventes å komme i nord og innen havbruk⁴. I tillegg er det et stort potensial for vekst innenfor leverandørnæringene til havbruksnæringen i vår region. Vekstpotensialet for regionen og i Nord-Norge er beskrevet i rapporten «*Sjømatnæringen i Senjaregionen/Midt-Troms*»⁵. Den regionale næringsplanen legger vekt på strategiske tiltak som skal bidra til å legge til rette for videre bærekraftig vekst innen sjømatnæringen i Midt-Troms og i Senjaregionen.

8.1 Sjømatregionen Senja

Senja er en av de mest komplette sjømatregioner i landet og har en unik bredde og stort mangfold. Aktørene i regionen dekker ulike områder av den marine næringen, og ulike ledd i verdikjeden fra råstoff til marked. Det er mangfold også på eiersiden, med lokalt og nasjonalt eierskap side om side og stor grad av integrering, både horisontalt og vertikalt.

Det integrerte eierskapet strekker seg langt tilbake i tid, og rød og hvit sektor er koblet sammen gjennom fiskekjøpere som er havbruksaktører, havbruksaktører som også driver fiskeflåte og noen fiskere som også driver industribedrifter.

Nye Senja kommune – størst på sjømat i nord

Tall fra ringvirkningsanalysene for sjømatnæringen i Troms 2017/2018, utført av Nofima⁶, viser at Senjaregionen er et tyngdepunkt for sjømatnæringen i Troms. Analysen av fiskerisektoren i Troms viser at Senjaregionen i 2015

Analysen av havbrukssektoren viser at den nye Senja kommune (fra 1.1. 2020) vil være den kommunen i Troms med flest klarerte lokaliteter for matfisk av laks og ørret etter målt MTB (maksimal tillatt biomasse), med klarert kapasitet på 99 970 tonn. Samlet sysselsetting for sjømatnæringen i Midt-Troms:

Havbruk (antall årsverk)	267
Fiskere heltid (Blad B)	254
Fiskere deltid (Blad A)	58
Fangstbasert fiskeindustri (antall sysselsatte)	327
Totalt antall sysselsatte	906

Målt i antall sysselsatte innen næringsgruppene «Fiske og akvakultur, samt sjømatindustri», vil den nye Senja kommune bli den største sjømatkommunen i Nordland, Troms og Finnmark⁷.

Analysene fra Nofima viser for øvrig at hvert årsverk i sjømatnæringen skapte 0,98 årsverk i andre næringer. Disse arbeidsplassene befinner seg både i- og utenfor fylket, og inkluderer sysselsetting i alle leverandørleddene. Ringvirkningsanalysene viser at bedrifter i samtlige av de 8 kommunene i Midt-Troms har hatt leveranser til havbruksnæringen. Hovedtyngden av leverandørbedriftene er lokalisert i Lenvik.

Norges yngste yrkesfiskere

Et felles kjennetegn på tvers av bransjegruppene på Senja er et sterkt fokus på videreforedling og bearbeiding. En del av regionens sjømatbedrifter er involvert i omfattende FoU-virksomhet i samarbeid med flere FoU-miljø.

Midt-Troms har 190 registrerte fiskefartøy⁸. Senja har en stabil, fullstrukturert og moderne kystflåte, som har sikret seg gode rettigheter både innen hvitfisk og pelagisk. At Senja har Norges yngste yrkesfiskere, hvor 40% er under 40 år, sier noe om struktur og sammensetningen på flåten⁹. Dette sier også noe om lønnsomhet og driftsmodeller som er attraktiv for unge.

På Senja kan en levere hvitfisk, pelagisk og reker fordelt på ti ulike fiskemottak. De to eneste rekefabrikkene som er igjen i Norge, finner vi i Senjaregionen, og disse står til sammen for nesten hele den nasjonale industriproduksjonen av reker.

Hvitfiskaktørene på Senja pakker den første og best betalte skreien i vintertorskfisket¹⁰.

De står for en betydelig andel av norsk saltfisk-produksjon og det produseres i tillegg klippfisk, tørrfisk og et bredt spekter av biprodukter. Senja har fire filetfabrikker; hvorav en pelagisk fabrikk og Norges mest moderne filetfabrikk for hvitfisk basert på vannjetrobotteknologi. I tillegg er det i regionen to fabrikker som utnytter restråstoff til marin ingrediens-industri, og flere andre er under etablering.

Foto: Segla Fiskebåtrederi AS

Innen havbruk og akvakultur har Senja tre settefisk-anlegg, og et av disse er av verdens største og mest moderne. Det produseres smolt til laks, ørret og til rensefisk (rognkjeks). Seks havbruksaktører driver matfiskproduksjon på- og rundt Senja, både konvensjonell laks og økologisk laks. To av havbruksaktørene har egne slakteri på Senja og de samme aktørene har også egne filetanlegg for laks. Senjaregionens marine leverandørnæring omfatter redskaps- og utstysprodusenter, mekaniske verksted og båtslipp, skipselektronikk, servicebåter, dykking og anleggstjenester under vann, samt representanter for fôrprodusenter.

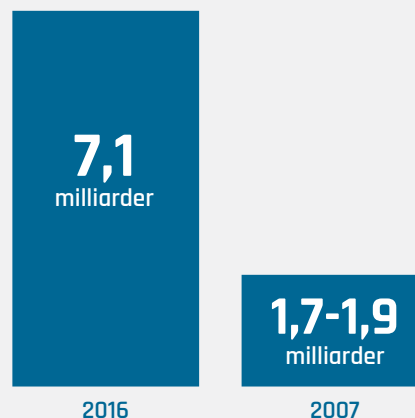
Sjømatnæringen er i stor utvikling og i konstant endring, og det er viktig at regionen legger til rette for denne utviklingen. Videreforedlingsindustrien i regionen foretar betydelige investeringer i nye produksjonslokaler, og en rekke fiskebåtreidere investerer i nye fiskefartøy og kvoter. Havbruksnæringen foretar store investeringer i regionen, både innen drift og ved nye anlegg.

For å sikre videre positiv utvikling og bærekraftig vekst i sjømatnæringen stilles det forventninger og krav til næringen om *god dialog og samhandling med sentrale og nasjonale laksevassdrag i regionen*.

Det vises videre til at sjømatnæringen er opptatt av FoU-aktivitet og økt verdiskaping for å sikre videre bærekraftig vekst i regionen, og at det er viktig å legge til rette for dette videre.

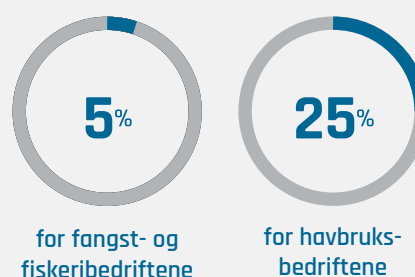
Stor aktivitet på Husøy. Begge foto: Rita Karlsen, Brødrene Karlsen AS

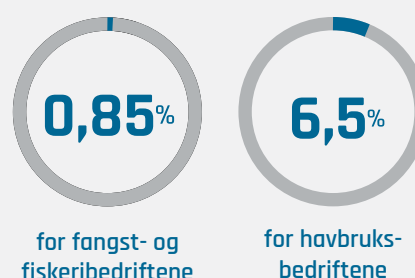
Sterk vekst i sjømatnæringen

Bedriftene i Sjømatklyngen Senja omsatte i 2016 sjømatprodukter og tjenester for nesten 7,1 milliarder kroner. Et sammenlignbart tall fra 2007 vil være mellom 1,7 og 1,9 milliarder kroner.

Den gjennomsnittlige årlige omsetningsveksten hos de vel 40 klyngebedriftene har siden 2010 vært på henholdsvis:

Mens nasjonale scenario beskrev følgende vekst i samme periode:

Den sterke veksten i omsetningen illustrerer med hvilken fart og tyngde sjømatnæringen har utviklet seg de siste ti årene, samtidig som den sier noe om hvilket enormt potensial som ligger i den videre utviklingen.

Sjømatklyngen Senja:

40+

bedrifter i Senjaregionen

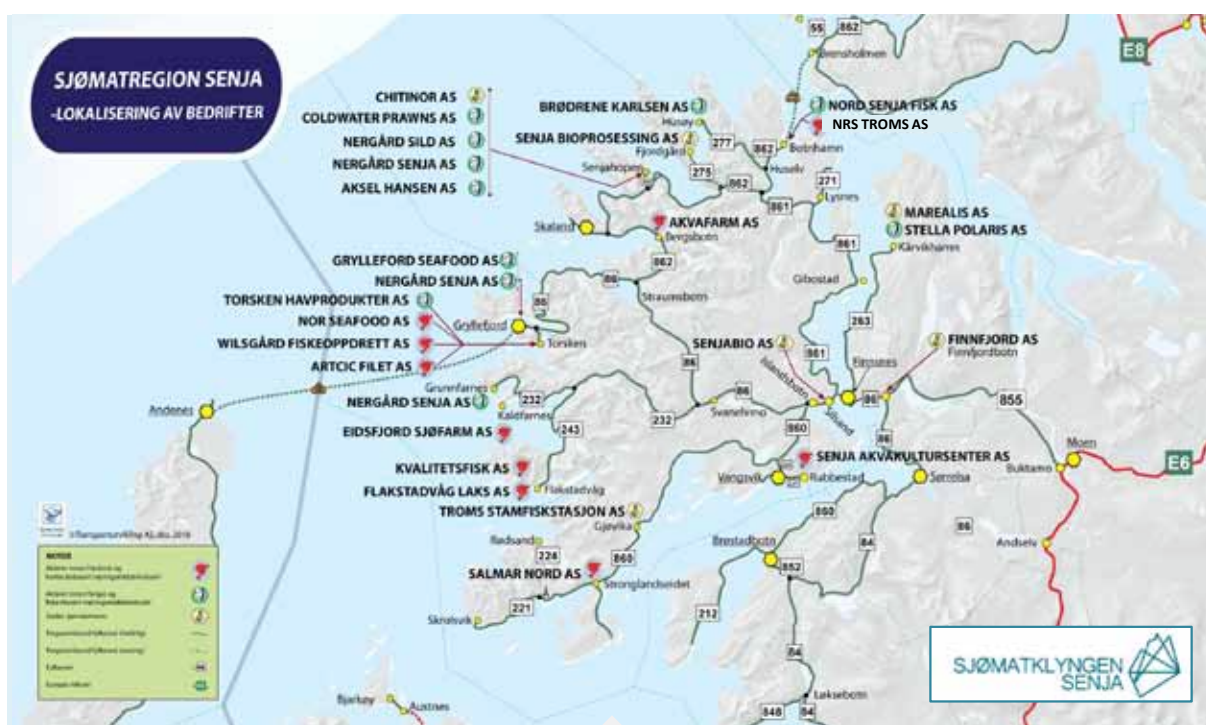

Lakseforedling - Brødrene Karlsen AS, Husøy. Foto: Sjømat Norge

8.2 Samarbeid i sjømatnæringen og satsing på økt kompetanse og rekruttering

Sentrale sjømatbedrifter i Senjaregionen initierte i 2015 et marint næringsklynge-samarbeid. «Sjømatklyngen Senja» er i dag et etablert partnerskap med over 40 bedrifter som har sin virksomhet i Senjaregionen innenfor fangst og fiskeri, sjømatindustri, havbruk, marin ingrediensindustri og marin leverandørnæring, samt salg, eksport og transport av sjømat.

Klyngen omfatter også samarbeidspartnere fra FoU- og utdanningsinstitusjoner, virkemiddel- og finansieringsaktører, alle regionens kommuner, samt andre relevante næringsmiljø, offentlige og private utviklingsaktører. Det unike mangfoldet både i bransje, eierskap og struktur, gjør denne klyngen godt egnet til å identifisere og arbeide fram innovative løsninger på områder hvor manglende/utfordrende infrastruktur eller rammebetingelser hemmer bedriftenes konkurransekraft og muligheter for utvikling og vekst. Målet er at Sjømatklyngen Senja skal utvikle seg til å ta en nasjonal framskutt posisjon innenfor bærekraftig produksjon og eksport av sjømat.

Kartet viser lokalisering av sentrale bedrifter i Sjømatregion Senja, og flere av bedriftene har aktivitet i mer enn en av kommunene i regionen. Havbruksnæringen har lokaliteter i de fleste av kommunene med kystlinje, og leverandørnæringen til sjømatnæringen er etablert i flere av kommunene i regionen. Produsert av Transportutvikling AS i 2016 på oppdrag fra Sjømatklyngen Senja.

«LeverandørUtvikling Havbruk Troms» er en nasjonal satsing via SIVA knyttet til leverandørutvikling i nord, der Senja Næringshage AS sammen med Halti Næringshage har prosjektledelsen. Bakgrunnen for denne satsingen er at den største veksten i havbruksnæringen forventes å komme i nord, samtidig som en betydelig andel av leverandørene til næringen er etablert lenger sør i landet. Leverandørutvikling havbruk Troms har som mål å bidra til økte leveranser fra lokale/regionale leverandørbedrifter i nord overfor havbruksnæringen, gjennom å styrke leverandørenes konkurranseevne. Her deltar 8 sentrale havbruksselskap i nord, både lokalt eide og nasjonale/internasjonale aktører, og over 30 leverandørbedrifter fra Finnsnes/Senja, hele Troms og nordre Nordland. Viktige samarbeidspartnere i satsingen er virkemiddelaktørene og forsknings- og utdanningsinstitusjonene i nord. Leverandørbedriftene som deltar er leverandører til havbruksnæringen i dag, og i satsingen jobbes det både med å øke innovasjons- og utviklingsaktiviteten hos havbruksaktørene og leverandørene, øke lokale/regionale leveranser, og å utvikle en veiledende standard for leverandører til næringen. Målet er å videreføre satsingen og utvide nedslagsfeltet til Troms og Finnmark. Satsingen er også et samarbeid med Troms fylkeskommune.

Innenfor kompetanse har sjømatnæringen sammen med Lenvik kommune, Skjervøy kommune, Troms fylkeskommune og de to videregående skolene i fylket som tilbyr

Leverandørutvikling havbruk Troms: Øke leveranser fra lokale leverandører til havbruksnæringen

naturbruk blå fag; Senja videregående skole og Nord-Troms videregående skole/Skjervøy, etablert prosjektet «Blått kompetansesenter». Målet er å tilby kurs og kompetansetiltak for utvikling innen sjømatnæringen. I tillegg er det etablert et eget samarbeid med *Studiesenteret Finnsnes* med tilbud om høyrere utdanning for sjømatnæringen i samarbeid med *Universitetet i Tromsø*, Norges arktiske universitet.

Innenfor rekruttering til sjømatnæringen er det satt i gang et større samarbeidprosjekt mellom havbruksaktørene i regionen, *Ungt Entreprenørskap* og kommunene, som omfatter strukturerte tiltak knyttet opp mot kompetansemålene i grunnskolen. Tiltakene omfatter blant annet skolebesøk med egne opplegg, gründercamp og bedriftsbesøk. Målet med prosjektet er å bidra til å skape økt kunnskap, økt interesse og økt rekruttering til næringen.

Arbeidet har gitt positive resultat. I tillegg har *Senja videregående skole* et omfattende arbeid overfor grunnskolen for å skape interesse for blå fag og sjømatnæringen, og skolen samarbeider med *Opplæringskontoret for fiskerifag*, som har ansvar for oppfølging av lærlingene.

Newtonrommet i Kunnskapsparken Finnsnes inngår også i arbeidet med å skape interesse for sjømatnæringen. Ved Newtonrommet er det etablert egne sjømatmoduler, som bidrar til å knytte interesse for realfag og sjømatnæringen tettere sammen. Et nytt *visningssenter for havbruksnæringen* i regionen og *Torskensenteret* er andre sentrale områder som i sum vil ha betydning for økt kunnskap for næringen.

Undersøkelser viser at det er egen erfaring og foreldrenes holdning som har størst betydning for elevenes utdanningsvalg, og det er derfor viktig å jobbe bredt med økt kunnskap om sjømatnæringen¹¹.

I prosessen med regional næringsplan er det kommet opp flere interessante innspill for å styrke kompetansen inn mot sjømatnæringen. Blant disse er styrking av relevans for utdanningen på alle nivå gjennom mer praksis, en egen fagskole for sjømat basert på realkompetanse, tettere kobling og kryssløp mellom flere videregående studieretninger, samt tettere kobling innenfor både tekniske studieretninger og biologi innen høyere utdanning.

Det vil være naturlig for regionen å følge opp disse innspillene i arbeidet med styrking av kompetansen innen sjømatnæringen, i samarbeid med næringen og aktuelle kunnskapsmiljø. I regionens videre arbeid med rekruttering og kompetanse er det naturlig å ta utgangspunkt i de omfattende samarbeidstiltakene som er etablert, samt styrke og videreutvikle disse. I tillegg bør en se på muligheten til å utvide de etablerte tiltakene knyttet til havbruk til å gjelde for fiskerinæringen og sjømatindustrien, samt andre sentrale næringsområder i regionen.

8.3 Satsing på infrastruktur som grunnlag for bærekraftig vekst¹²

Gjennom arbeidet med regional næringsplan er behovet for satsing på infrastruktur framhevet som svært viktige tiltak for å fremme bærekraftig vekst i sjømatnæringen i regionen. Dette omfatter infrastruktur som energi, vei, utbedring av havnefasiliteter, tilgang på sjøareal, samt tilrettelegging for næringsareal på land.

8.3.1 Energi

Sjømatbedriftene på Senja er i kraftig vekst, og behovet for energi er økende. Sjømatklyngens ambisjoner om at Senja skal bli best på bærekraftig sjømatproduksjon

innebærer blant annet å gå fra fossilt til bærekraftig energiforbruk i sjømatindustrien, omlegging til landstrøm ved havbrukslokalitetene, se på muligheter for lokal kraftproduksjon og energilagring, samt arbeide fram en bedre tilførsel av strøm til Senja. Store deler av dagens kraftnett i Senjaregionen er gammelt og har for dårlig kapasitet. På Nord-Senja, hvor man i dag finner majoriteten av regionens energikrevende sjømatindustri, er forsyningssikkerheten kritisk.

Framskrivninger av strømforbruk basert på sjømatnæringas potensial for vekst i volum, samt bedriftenes konkrete utviklingsplaner, viser at allerede i 2020 vil kraftbehovet til Sjømatregion Senja være mer en doblet, og fra 2030 vil kraftbehovet være mer enn tredoblet sammenlignet med 2016-nivå¹³.

Energiforsyning utpeker seg som en kritisk flaskehals for vekst i sjømatnæringen. Det er derfor viktig for regionen å arbeide for å styrke og stabilisere tilgangen på strøm til Senjaregionen gjennom utbygging av nye kraftlinjer i regi av Troms Kraft. Tidsperspektivet for en slik utbygging vil være utslagsgivende for hvorvidt vekst, investeringer og nyetableringer i sjømatnæringen vil skje på Senja eller andre steder. Per 2018 er det etablering av ny trafostasjon på Nord-Senja, med forsyning fra Brensholmen, som framstår som det raskeste og dermed beste utbyggingsalternativet.

8.3.2 Vei

Infrastruktur, og da spesielt godstransport på vei, er avgjørende for videre utvikling i sjømatnæringen i regionen. Dette både for at veinettet i regionen skal være i stand til å takle forventet volumvekst, og fordi det er viktig for sjømatnæringen å få fram fisken så raskt og dermed så fersk som mulig. Veiene fra yttersida av Senja og opp til E6 på Buktaamoen, er de fylkesveiene hvor det transporteres mest sjømat i hele Troms og Finnmark. Dette omfatter sentrale veistrekninger fra yttersida av Senja, til E6 og videre til Narvik, der ca. 25% av varene fraktes videre via jernbane. Sjømatnæringen på Senja har høy bearbeidingsgrad sammenlignet med andre sjømatregioner. Noe som fører til mer interntransport på Senja.

I en rapport laget av Sjømatklyngen Senja¹⁴, er det gjennomført et kartleggings- og prioriteringsarbeid som har resultert i en samlet anbefaling til hva som konkret må gjøres med sjømatveiene i Senjaregionen, og i hvilken rekkefølge. Sju sentrale sjømatveier er løftet fram, beskrevet og begrunnet¹⁵. Et kontinuerlig arbeid for å sikre framkommelighet for den sjømatrelaterte godstransporten langs Senjaveiene hele døgnet og hele året vil være av avgjørende betydning for vekst i sjømatnæringen. Det er derfor viktig for regionen å arbeide for utbedring av disse veistrekningene, sett i sammenheng med «Midt-Troms-pakken», samt arbeide for at disse får høy prioritet i fylkeskommunale veiplaner.

Senjahopen. Foto: Tormod Amundsen

Det vises i denne sammenheng til Troms fylkeskommunes arbeid med Nasjonal Transportplan 2018-2029, «Fra kyst til marked – En felles samferdselsstrategi i nord»¹⁶, der behovet for satsing på «sjømatveier» i nord er løftet fram.

8.4 Havner

Utbedring av havnefasiliteter og farleder er et annet sentralt område for sjømatnæringen, og her er det viktig at kommunene i samarbeid med næringslivet legger til rette for utbygging og mudring av havner etter hvert som næringen utvikler seg og båtene blir større. I Midt-Troms regionen gjelder dette særlig gjennomføring av mudring av havna i Senjahopen, som er et av tiltakene som er vedtatt og ligger inne med høy prioritet i Nasjonal Transportplan, etter anbefaling fra Kystverket.

Senjahopen fiskerihavn er en av de mest sentrale havnene i nord med hensyn til antall tonn fisk som landes her hvert år, og det er viktig for videre utvikling av næringen i Senjaregionen at utbedring av havna blir realisert. I tillegg er det identifisert behov for mudring ved innseilinga til havna på Husøy.

8.5 Tiltak for fiskerinæringen

Under prosessen med regional næringsplan er en rekke forhold knyttet til tiltak for fiskerinæringen løftet fram. Dette omfatter tilgang til tilstrekkelig vannforsyning til industribedriftene, tilgang på kapital for kjøp av kvoter og fartøy, havneforhold, tilgang til kaiplasser og landstrøm. I tillegg tilgang til infrastruktur og velferdsforhold for fiskere i sentrale fiskerihavner på Senja, herunder tilgang til TV og Internett, vask, dusj og sosialrom. For å opprettholde regionens attraktivitet for fiskerinæringen er det viktig at det legges til rette med slike forhold i sentrale fiskerihavner i regionen.

8.6 Tilgang på sjøareal

Tilgang på sjøareal er framhevet som et viktig område for videre utvikling av havbruksnæringen i regionen i planprosessen. Det er derfor viktig at kommunene i regionen aktivt legger til rette for dette gjennom jevnlig rullering av felles kystsoneplaner, samt kontinuerlig oppfølging av sjøareal basert på utviklingen i havbruksnæringen. Det er videre viktig at kommunene har tilgjengelig marin plankompetanse i egen kommune, eller etablerer dette gjennom samarbeid med flere kommuner.

Skrei. Foto: Marius Fiskum, Norges Sjømatråd/Gunn Norvik, MediaAdministrators

Laks. Foto: Sjømat Norge

8.7 Næringsareal på land

For å tilrettelegge for sjømatnæringen må kommunene aktivt legge til rette med næringsareal og næringsområder på land for sjømatnæringen og servicenæringer/leverandørnæringer til sjømatnæringen, samt jevnlig rullering av kommunenes arealplaner. Dette gjelder både i forhold til tilrettelegging for utvikling av dagens sjømatrelaterte virksomheter, samt ved nye og større etableringer i tilknytning til næringen. I tillegg vil det være en styrke for regionens konkurransekraft overfor andre regioner dersom kommunene legger til rette for *felles profilering av regionens næringsareal* overfor sjømatbedrifter, eller leverandører med planer om større utbygginger/satsinger, samt ved deltakelse på større nasjonale profileringsarenaer som Aqua Nor og Nor Fishing¹⁷. Dette for å styrke regionens konkurransekraft ovenfor sjømatnæringen i konkurranse med andre regioner.

8.8 Eksport av sjømat over Bardufoss lufthavn

Logistikk er en generell utfordring i hele Nord-Norge, og for sjømatnæringen er det viktig å få fisken fram så fersk som mulig. Flere av Midt-Tromskommunene har i samarbeid med Sjømatklyngen Senja satt i gang et eget prosjekt for å analysere mulighetene for å gjøre

Bardufoss lufthavn til et transport- og logistikkcenter for flyfrakt av sjømat i nord. Sjømatnæringen er viktig i Troms, og for Midt-Troms regionen vil det være av stor betydning å få belyst betingelsene for flyfrakt av sjømat fra Bardufoss lufthavn, samt bidra til realisering av dette prosjektet.

8.9 Bolyst og livskraftige bygder

I prosessen med regional næringsplan har næringen lagt vekt på viktigheten av å sikre livskraftige bygder og tilrettelegging for bolyst, med gode offentlige tilbud og tilgang til boliger, i de områdene der sjømatnæringen har sine tyngdepunkt. Dette for å sikre rekruttering og tilrettelegging for videreutvikling av bedriftene, og de ringvirkninger som skapes som følge av denne virksomheten. Finansieringsordninger for boligbygging i distriktet framheves som flaskehals for økt bosetting i bygdene. I Midt-Troms og i den nye Senja kommune vil det være av stor betydning at disse sammenhengene løftes fram, og at samspillet mellom regionsenteret Finnsnes og levende bygder med gode offentlige tilbud framheves som konkurransefortrinn for videre vekst i sjømatnæringen. Dette er for øvrig også viktig for andre næringer.

8.10 Næringsaktive kommuner, regionalt samarbeid og nasjonale rammebetingelser

I prosessen knyttet til regional næringsplan framhever næringsaktørene viktigheten av næringsaktive kommuner, samt kunnskap om sjømatnæringen og oppmerksomhet knyttet til næringen, hos politisk og administrativ ledelse i kommunene i Midt-Troms.

Videre framhever næringsaktørene viktigheten av at de lokale politikerne må være kjent med hva man kan gjøre for at næringslivet kan vokse, samt at politiske ledere må jobbe for vekst og være framoverlente. I tillegg framheves viktigheten av å «framsnakke» regionen og vise til godt samarbeid internt i regionen for å være attraktiv for nye etableringer i regionen.

Næringsaktørene framhever også en rekke nasjonale rammebetingelser som sentrale for utvikling i hele næringen. Innen fiskerinæringen framheves særlig viktigheten av en fiskeripolitikk med forutsigbarhet og stabilitet og grunnlag for helårslige arbeidsplasser som viktig for videre utvikling. Fra havbruksnæringen framheves sektormyndighetens rolle¹⁸ ved tildeling av nye sjøareal som utfordrende. Havbruksnæringen framhever viktigheten av en større helhetlig forståelse for næringen som viktig ved tildeling av nye sjøareal. I tillegg er det av sentral betydning for næringen at det legges til rette for vekst og forutsigbare rammebetingelser.

Matproduksjon under nordlyset. Foto: Roy Alapnes, Flakstadvåg Laks AS

Noter

1. Kilde: Fiskeridirektoratets Statistikkbank 2007-2017 og Sjømatklyngen Senja.
2. Kilde: «Ringvirkninger av havbruksnæringen i Troms», Nofima 2018. Kapasiteten på klarerte lokaliteter i havbruksnæringen oppgis i MTB (maksimal tillatt biomasse) og utgjør hver enkelt lokalitets begrensning. «Konsesjons MTB» angir konsesjonens begrensninger som fordels på flere lokaliteter.
3. Kommuneprofilen SSB 2017
4. Verdiskapning basert på produktive hav i 2050, 2012
5. «Sjømatnæringen i Senjaregionen/Midt-Troms» Senja Næringshage AS, 2015
6. Kilder: «Ringvirkningsanalyse Troms – Fiskeri», Nofima 2017, samt «Ringvirkninger av havbruksnæringen i Troms» og «Ringvirkningsanalyse Troms – Leveandøranalyse», Nofima 2018.
7. Kilde: KommuneProfilen SSB. Statistikk over bedrifter og sysselsetting etter næring i kommuner og regioner, 2017 og Sjømatklyngen Senja
8. «Ringvirkningsanalyse Troms – Fiskeri», Nofima 2017
9. Sjømatklyngen Senja 2017
10. Sjømatklyngen Senja 2017
11. Kathrine Tveiterås, instituttleder Norges Fiskerihøgskole, Universitetet i Tromsø, 2017
12. Definisjon bærekraft: Bærekraftig utvikling legger vekt på miljø, sosiale forhold og økonomi, og prøver å finne en riktig balanse mellom disse tre hensynene
13. Energiforbruk i Sjømatregionen Senja 2016-2030
14. Godstransport i Sjømatregion Senja. Prioriteringer fra sentrale næringsaktører, Sjømatklyngen Senja 2017
15. 1. FV 862 fra Senjahopen (Roaldsletta) til Meifjordeidet, 2. FV 277 fra Husøy til Huselv, 3. FV 86 fra Torsken til Straumsbotn, 4. FV 232 fra Svanelvmoen til Sifjordsbotn, 5. FV 243 fra Sifjordsbotn til Flakstadvåg, 6. FV 86 fra Straumsbotn til Svanelvmoen, 7. FV 263 fra Trollvik til Kårvikhamn. Godstransport i sjømatregionen Senja 2017.
16. «Fra kyst til marked», felles samferdselsstrategi i nord, Troms fylkeskommune, 2015
17. Aqua Nor: www.aqua-nor.no og Nor Fishing www.nor-fishing.no
18. Mattilsynet, Fiskeridirektoratet, Fylkesmannen og Kystverket

Sjømat strategiske tiltak

Oppfølgingsansvar

- ! Arbeide for å styrke energiforsyningen til Senjaregionen gjennom
- utbygging av nye kraftlinjer i regi av Troms Kraft.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

- ! Arbeide for utbedring av prioriterte sjømatveier på Senja, sett i sammenheng med
- «Midt-Troms-pakken». Arbeide for at disse sjømatveiene får høy prioritet i fylkeskommunale veiplaner, samt i eventuelle nasjonale satsinger på eksportveier.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

- ! Sikre jevnlig rullering av felles kystsoneplaner, samt kontinuerlig oppfølging av
- sjøareal basert på utviklingen i havbruksnæringen. Sikre at kommunene innehar tilgjengelig marin plankompetanse i egen kommune, eller etablerer dette gjennom samarbeid med flere kommuner.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

- ! Sikre fysisk tilrettelegging av næringsareal og næringsmiljø på land for sjømatnæringen
- og servicenæringer/leverandørnæringer til sjømatnæringen, samt legge til rette for felles profilering av regionens næringsareal.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

- ! Videreutvikling av regionens sentrale fiskerihavner i tilknytning til industrianlegg i regionen,
- inkludert utbedring av fiskerihavna i Senjahopen.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

- ! Legge til rette for infrastruktur og velferdsforhold for fiskere i sentrale
- fiskerihavner på Senja.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

- ! Legge til rette for utvikling av Bardufoss lufthavn som transport- og logistikkcenter
- for flyfrakt av sjømat i nord.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

- ! Sikre livskraftige bygder og tilrettelegging for bolyst og boliger i de områdene
- der sjømatnæringen har sitt tyngdepunkt.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

- ! Legge til rette for videre utvikling av bedriftsnettverk og klynger for å fremme
- utviklingen i sjømatnæringen og leverandørnæringen.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

- ! Legge til rette for økt FoU-aktivitet tilknyttet sjømatnæringen, gjennom regionens
- samarbeid med relevante aktører innen forskning, utdanning og innovasjon.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

Samarbeidspartnere	Gjennomføring	Referanse
Sjømatbedrifter, Sjømatklyngen Senja, Troms fylkeskommune og Troms Kraft.	2018 – 2022	Energiforbruk i Sjømatregionen Senja 2016-2030.
Sjømatbedrifter, Sjømatklyngen Senja, Statens vegvesen, fylkestingsrepresentanter fra regionen, Troms fylkeskommune og stortingsrepresentanter fra Troms.	2018 – 2022	Godstransport i sjømatregionen Senja 2017.
Sjømatbedrifter og andre interessenter i kystsonen og offentlige myndigheter som inngår i dette arbeidet.	2018 – 2022	Innspill gjennom prosess regional næringsplan.
Sjømatbedrifter og andre aktuelle samarbeidsmiljø i regionen.	2018 – 2022	Regionale næringsfyrårn og innspill gjennom prosess regional næringsplan.
Sjømatbedrifter, Kystverket, Troms fylkeskommune og stortingsrepresentanter fra Troms.	2018 – 2022	Regionale næringsfyrårn og innspill gjennom prosess regional næringsplan.
Sjømatbedrifter og andre aktuelle samarbeidspartnere.	2018 – 2022	Innspill gjennom prosess regional næringsplan.
Sjømatbedrifter, Sjømatklyngen Senja, Luftforsvaret, Avinor, Troms fylkeskommune og andre aktuelle samarbeidspartnere.	2018 – 2022	Innspill gjennom prosess regional næringsplan.
Sjømatbedrifter og andre aktuelle samarbeidspartnere.	2018 – 2022	Innspill gjennom prosess regional næringsplan.
Sjømatbedrifter, Sjømatklyngen Senja, Senja Næringshage AS, Blått kompetansesenter, Studiesenteret Finnsnes, KUPA, UiT og andre sentrale kunnskapsmiljø.	2018 – 2022	Innspill gjennom prosess regional næringsplan.
Sjømatbedrifter, Senja Næringshage AS, Studiesenteret Finnsnes, Blått kompetansesenter, Sjømatklyngen Senja, KUPA, UiT og andre sjømatrelaterte FoU-miljø og relevante finansierings- og virkemiddelaktører.	2018 – 2022	Innspill gjennom prosess regional næringsplan.

Strategiske tiltak rekruttering og kompetanse

Oppfølgingsansvar

- ! Lage en felles plan for rekruttering til sjømatnæringen som er forankret i kommunene i Midt-Troms, basert på etablerte samarbeidstiltak med næringen, kommuner, organisasjoner og utdanningsinstitusjoner.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

- ! Legge til rette for styrking av utdanning knyttet til sjømatnæringen innenfor flere nivå, og samhandling mellom flere studieretninger.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

- ! Legge til rette for videre kompetanseutvikling i sjømatnæringen gjennom etablert samarbeid med Blått kompetansesenter, Senja videregående skole, Studiesenteret Finnsnes og Universitetet i Tromsø.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

Samarbeidspartnere	Gjennomføring	Referanse
Sjømatbedrifter, Ungt Entreprenørskap, Newtonrommet, Blått kompetansesenter, Sjømatklyngen Senja, Profilgruppas traineeprogram, Senja videregående skole, Opplæringskontor for fiskeri-, næringsmiddel/mat, teknologi og verkstedtekniske fag, Bardufoss videregående skole, Senja Næringshage AS og Nordavind Utvikling.	2018 – 2022	Innspill gjennom prosess regional næringsplan.
Sjømatbedrifter, Blått kompetansesenter, Senja videregående skole, Bardufoss videregående skole, Opplæringskontor for fiskeri-, næringsmiddel/mat, teknologi og verkstedtekniske fag, Studiesenteret Finnsnes og Universitetet i Tromsø.	2018 – 2022	Innspill gjennom prosess regional næringsplan.
Sjømatbedrifter, Blått kompetansesenter, Senja videregående skole, Studiesenteret Finnsnes og Universitetet i Tromsø.	2018 – 2022	Innspill gjennom prosess regional næringsplan.

Stort potensial innen reiseliv i Midt-Troms

Mål:
Midt-Troms skal bli den regionen i Nord-Norge med størst bærekraftig vekst i reiselivet

Reiselivsnæringen er en av de tre næringene som ble valgt som satsingsområder i Byregionprogrammet i Midt-Troms. Bakgrunnen for dette er at dette er en

næring med erkjent vekstpotensial, og store ringvirkninger til andre næringer. Foruten innspill fra møter i næringsplanprosessen er det i denne delen blitt tatt utgangspunkt i følgende:

- Visit Senjaregionen, strategidokumenter
- Delrapport i Byregionprogrammet i Midt-Troms, «Reiseliv som vekstområde i Midt-Troms»
- Innledning fra Nordnorsk Reiseliv på temamøte reiseliv 30.08.17

Reiselivsnæringen er en sammensatt næring og omfatter i hovedsak fire bransjer; *transport, overnatting, servering og aktiviteter/opplevelser*. I tillegg berører reiselivsnæringen mange andre samfunnsområder, er i stor grad integrert i regionens små og store lokalsamfunn og skaper store ringvirkninger for andre næringer.

Nordlys. Foto: Jorle Wæhler/Statens vegvesen

Målselvfossen. Foto: Målselv kommune

En rekke små og større arrangementer utgjør i sum en viktig del av grunnlaget for reiselivsnæringen, med Reistadløpet Ski Classics som spydspiss. Regionen har en del attraksjoner og signalprodukter som for eksempel Polar Park i Bardu, Målselv Fjellandsby, Senjatrollet og Nasjonal Turistvei. Storslagne naturområder inkludert de tre fantastiske nasjonalparkene, Målselva og Målselvfossen – Norges nasjonalfoss, Altevåtn og Dividalsområdet og Senjafjellene er også viktige for reiselivet.

Den ytre delen av Midt-Troms, med Senja-kommunene i spissen, har de siste årene opplevd den største veksten i reiselivstrafikken. Indre Troms har ikke hatt samme veksten, men har omtrent samme trafikkstørrelse totalt. Viktige trafikkdrivere i tillegg til spektakulær natur er vandring, sykling, bobiltrafikk og rundreiseturister som ferdes over nasjonal turistvei og langs E6. Ferie og fritids-segmentet er størst og vokser mest. Utenlands-trafikken øker mest, spesielt på Senja. Yrkestrafikk er nest størst, mens kurs/konferanse utgjør en svært liten og synkende andel av trafikken til regionen.

I tillegg er det en del trafikk som ikke skaper overnattinger, og dermed er vanskeligere å måle, for eksempel bobilturister, opphold på de mange hytter og fritidsboliger og annen regional trafikk. Vintertrafikken er liten og økende. Nordlys, hval- og toppturer er viktigste reise-motiv for vintertrafikk til området, i tillegg til Målselv Fjellandsby.

Vekst i reiselivet og økt sysselsetting

I perioden 2013-2016 vokste reiselivsnæringen i Troms fra 2.700 til 3.400 sysselsatte, en økning på 26%.

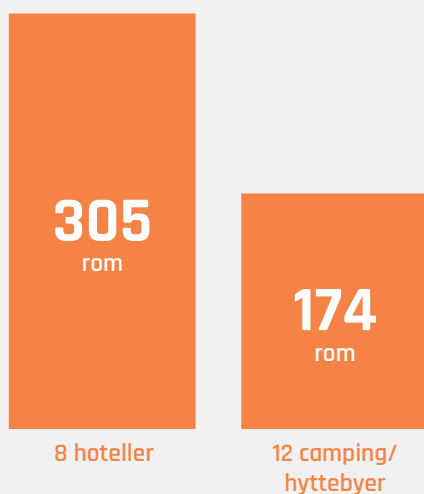
Tilsvarende vekst på landsbasis var 5%, fra 83.000 til 90.000 sysselsatte.

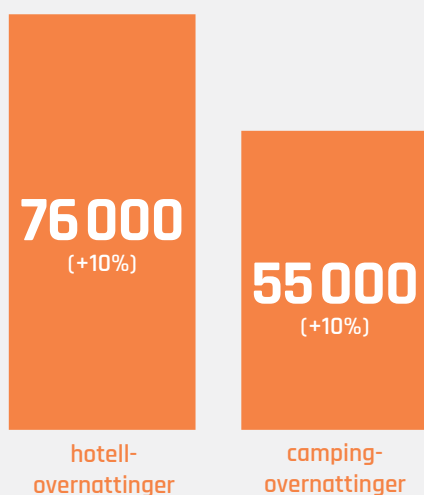
Troms på 4. plass blant landets fylker

i forhold til reiselivets betydning, målt i antall overnattinger pr innbygger (7,4)¹

Overnattingskapasitet i Midt-Troms:

Regionen hadde i 2016:

Reiselivet er en betydelig næring i forhold til sysselsetting og omsetning i Troms. I 2016 var overnattings-/serveringsbransjen på landsbasis den næringen som hadde størst prosentvis sysselsettingsvekst i privat sektor (NHO Reiseliv). Hoveddelen av denne veksten skyldes den eksplosive økningen i vintertrafikk til Tromsø.

Reiselivet i Nord-Norge er organisert i landsdelsselskapet Nordnorsk Reiseliv AS og en rekke destinasjons-selskaper med ulik størrelse og oppgaver. Destinasjonsarbeidet i Midt-Troms har vært preget av små, lokale selskap med små ressurser og et begrenset nedslagsfelt.

Pr i dag er Visit Senjaregionen SA eneste destinasjons-selskap med 5 kommuner og 50 reiselivsbedrifter i Senjaregionen.

To globale trender skaper store endringer for reiselivs-næringen; *individualisering* og *digitalisering*. Kunde-opplevelsen er merkevaren, og den spres mye sterkere gjennom sosiale media enn gjennom regionens egen markedsføring. Reiselivet må derfor levere kvalitet slik at de gode opplevelsene spres gjennom sosiale media. For å levere kvalitet må Midt-Troms ha arbeidstakere med den rette kompetansen, reiselivsaktørene må være kundeorienterte og regionen må samarbeide!

Regionen kjenner seg godt igjen i «diagnosen» på neste side (Nordnorsk Reiseliv/Nordlandsforskning) i forhold til utfordringer og styrker sammenlignet med andre konkurrerende arktiske regioner.

Midt-Troms har ressurser i verdensklasse, som også er anvendbare. Det finnes levende lokalsamfunn rundt om i hele regionen. På øvrige områder framkommer det erkjente utfordringer. I det følgende vil dette være et bakteppe for planen, sammen med andre utfordringer og forslag til tiltak som har framkommet i prosessen.

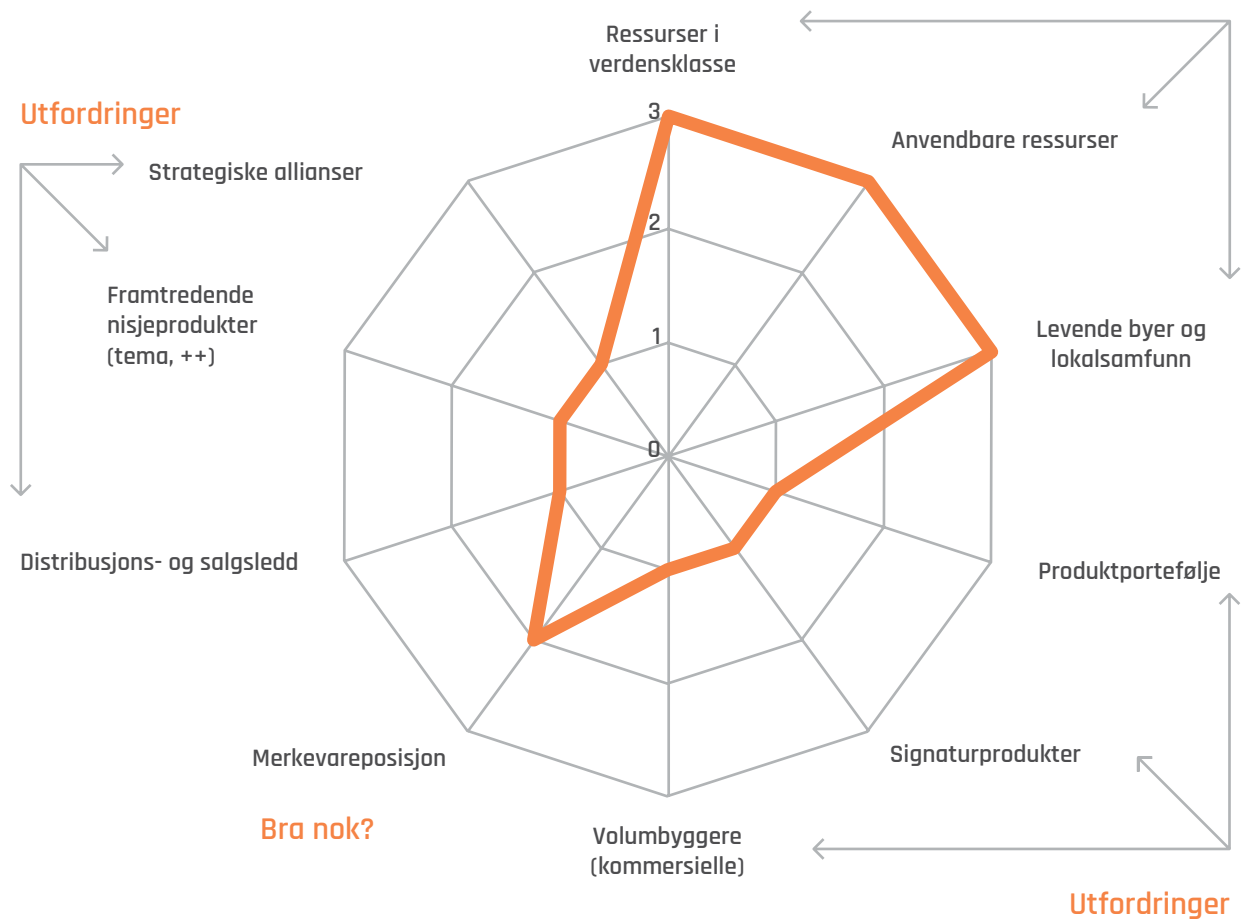
Vekst i hotellovernattinger i perioden 2013-2016²

14,1%

Totalt på landsbasis:
Fra 19,8 millioner til 22,6 mill

38%

Troms:
Fra 814.000 til 1.123.000

8%

Indre Troms:

Fra 34.350 til 37.000 i 2016

42%

Senjaregionen:

Fra 27.300 til 38.700

Foto: Ragnvald Storvall

Arctic Race of Norway. Foto: Rune Dahl

9.1 For liten samlet reiselivskapasitet som flaskehals for vekst

Romkapasitet er en tydelig flaskehals som begrenser muligheten for trafikkvekst. Å øke samlet romkapasitet er en viktig forutsetning for økt trafikk og utvikling av lønnsomme aktivitets- og opplevelsestilbud⁴.

Det er økende etablerings- og satsingslyst i reiselivsnæringen, og flere nye og eksisterende bedrifter satser mot helårsdrift. Dette begrunnes i at «vinterhub Tromsø» forventes å skape trafikk til regionen og det er allerede økende interesse for vinteraktiviteter hos reiselivsbedriftene.

Foto: Senja Husky

Foto: Hege Enge Dekkerhus

9.2 Sentrale områder for å skape vekst i reiselivet

En av de største flaskehalsene for vekst er knyttet til manglende overnattingskapasitet i regionen. Med 305 hotellrom har Midt-Troms samlet sett ikke større overnattingskapasitet enn et litt større konferansehotell.

Skal det monne kapasitetsmessig bør *overnattingskapasiteten tredobles med 500-700 nye «varme senger»* i et 3-5-årsperspektiv⁵.

Parallelt med utbygging av kapasitet vil det vokse fram et økende behov for tilbydere av aktiviteter og opplevelser, transportører og tilbydere av lokale matopplevelser, som en del av reiselivsopplevelsen. Det er derfor viktig å stimulere til utvikling av *flere opplevelses- og aktivitets-tilbud* i regionen.

Kommunene vil ha en sentral rolle i å tilrettelegge for etableringer og vekst i eksisterende reiselivsbedrifter, innen overnatting, servering, transport og opplevelser/aktiviteter. Kommunene forvalter plan- og lovverk, er ansvarlige for vertskaps og turistinformasjon, produserer tjenester som også er viktig for reiselivet og eier/forvalter en del fellesgoder for reiselivet. *Næringsvennlige kommuner* er derfor en viktig forutsetning for å utvikle reiselivsbedriftene.

Reiselivet består i stor grad av små lokale familieeide bedrifter, ofte sesongbaserte med lav lønnsomhet og gradvis utvikling «stein på stein». For å kunne oppnå effekter i forhold til vekst og synergier trenger regionen *flere «motorer»* som kan utvikle kapasiteten, styrke hele verdikjeden og bidra til å utvikle det totale tilbudet.

For å få til dette må man lykkes i å utløse investeringer fra *privat risikokapital* i tillegg til offentlig risikoavlastning og tilrettelegging. Her vil det være av interesse å se på flere muligheter: *Vil sjømatnæringen og andre kapitalsterke næringer i regionen investere i reiseliv? Vil eksterne store reiselivsaktører investere i Midt-Troms?* Dette er syretester på om vårt område klarer å utnytte det store vekstpotensialet som forutsettes.

9.3 Kommunikasjonsmessig infrastruktur

Tiltak som bidrar til alternativt å lette adkomsten til regionen for turister vil ha betydning for muligheten til å skape vekst og lønnsom virksomhet. Dette har lenge vært et unisont behov i reiselivet: Det må bli lettere å komme inn til Midt-Troms over Bardufoss lufthavn. Det må bli enklere å reise til Midt-Troms via reiselivshubene Evenes og Tromsø, via hurtigbåt og buss. Det må bli enklere å ta seg rundt i regionen for turister som kommer inn til de regionale transportknutepunktene.

I denne sammenhengen vil styrking av bilutleietilbudet kunne være en løsning, ved siden av bedre bussforbindelser, samt samarbeid mellom bedrifter om transfer. Dette innebærer en bedre samordning av offentlige transportmidler, samt kapasitet og regularitet tilpasset reiselivsnæringens behov.

Senjafergene må sikres langsiktig finansiering med tilstrekkelig kapasitet, slik at det blir et forutsigbart og stabilt tilbud, som også kan selges inn til turoperatører i et lengre perspektiv. Herunder: Arbeide for å sikre Andfjord-forbindelsen og Skrolsvik-Bjarkøy som sommerferger, og Botnhamn-Brensholmen som helårsferge.

9.4 Bardufoss Lufthavn må utvikles som incoming flyplass for chartertrafikk

Charterfondet for Nord-Norge er nå ESA-godkjent for tre nye år og det arbeides nå gjennom et etablert bedriftsnettverk i regionen for å få charterfly til Bardufoss. Flyplassens rutetilbud med direkteavganger til Oslo, Bodø og Tromsø er en forutsetning for etablering av chartertrafikk.

Nasjonal Turistveiprosjektet på Senja må følges opp fra regionen til det avsluttes i 2019, og det vil være viktig å videreutvikle servicetilbud på og i tilknytning til strekningen slik at turistene forlenger sitt opphold i regionen og tar i bruk resten av regionen.

Stadig økende trafikk av biler skaper behov for tilrettelegging og styrkede servicefunksjoner, både kommersielle tilbud på campingplasser og på rasteplasser og andre naturlige stoppesteder.

Regionen har et potensial for å utvikle opplevelser knyttet til Hurtigruteanløpet på Finnsnes, ved å tilby opplevelser i aksen Harstad-Finnsnes-Tromsø. Dette er en god mulighet for regionen, som fordrer at det arbeides for å sikre og utvide anløpet i forbindelse med den pågående anbudsprosessen for Hurtigruten.

I tillegg kan anløp av cruisetrafikk være en mulighet for regionen.

Charterfondet

Fondet har vært operativt i perioden 2014-2017. I denne perioden har det kommet 83 charterfly til Nord-Norge på grunn av fondet. Dette har gitt vel

305

nye gjester

43 200

overnattinger

Omsetning for bedriftene ligger på vel 84,0 millioner kroner.

Fondet har utbetalt 5,3 millioner kroner i garantiforpliktelser i perioden.

I juni 2017 fikk fondet godkjent forlengelse fram til 31.12.2020 av ESA.

Fondet ligger nå til finansiering i de tre nordnorske fylkeskommunene⁶.

9.5 Bærekraftig tilrettelegging - regionalt parkvesen

Med økende turisttrafikk settes regionens natur- og fellesgoder under press. Gjennom friluftslivsorganisasjonene og annen frivillig innsats har det de siste årene blitt gjort mye for å tilgjengeliggjøre naturen for regionens befolkning og tilreisende, i form av turstier, turkart, tilrettelegging av regionens friluftsområder, og andre fellesgoder som alle kan nyte godt av.

På de mest populære områdene langs nasjonal turistvei er det også behov for bedre system på tømning av veitoaletter, søppeltømming og generell tilrettelegging som følge av økt trafikk. Økende biltrafikk skaper behov for tømmeplasser, flere tilrettelagte rasteplasser mv.

Med bakgrunn i det behovet som er skapt bør det tas initiativ til et pilotprosjekt som har som siktemål å etablere et *regionalt «parkvesen»* for hele Midt-Troms-regionen.

Dette med mål om å oppnå bærekraftig drift, forvaltning og utvikling av naturverdier og fellesgoder for reiselivet, i samarbeid med friluftslivsorganisasjonene, eiere, aktuelle forvaltningsnivå og andre samarbeidspartnere. Regionen vil derfor ta initiativ til et forprosjekt for bærekraftig reiseliv, ny satsing i Troms fylkeskommune, for å legge til rette for dette.

9.6 Bygge styrke og samarbeid gjennom destinasjonsarbeidet

Midt-Troms er relativt lite utviklet som reisemål. Området har forholdsvis liten trafikk sammenlignet med for eksempel Lofoten, og har klare utfordringer i forhold til *overnattingskapasitet*, behov for *tilrettelegging av fellesgader*, og utvikle en infrastruktur som gjør regionen mer tilgjengelig både internt og eksternt.

Destinasjonsarbeidet har vært en utfordring i regionen, som mange andre steder. Nå er Senjakommunene og Dyrøy samlet gjennom Visit Senjaregionen. Sørreisa og Målselv er så langt ikke tilknyttet et destinasjons-selskap og Bardu har tilknytning til Visit Narvikregionen.

Det regionale desinasjonsarbeidet må styrkes med nok ressurser til å være et fast håndtrykk mot reiselivets markedskanaler, mot lokale og regionale myndigheter, og med nok ressurser til å kunne forestå område- og produktmarkedsføring, koordinert *vertskapsrolle* for regionen, inkludert turistinformasjon, og være en sam-lende kraft og en utviklingsaktør for reiselivet.

Som et ledd i dette må næringen i samarbeid evne å tiltrekke flere godt betalende gjester, med mål om å oppnå god verdiskaping for hver besøkende og dermed bedre lønnsomhet for bedriftene. For å bidra til dette bør det etableres en *felles bookingløsning* for reiselivet.

Foto: Line Miriam Sandberg

Reindrift. Foto: Per Thomas Øskal/Hjerttind Rein

9.7 Masterplan for reiselivet i Midt-Troms

For å kunne ta ut potensialet for reiselivsnæringen i Midt-Troms, er det behov for felles mål og retning for utvikling av reiselivet. Det kan gjøres via *en felles masterplan* for reiselivet, som utvikles i samarbeid med reiselivsaktørene, kommunene og mange andre berørte aktører som er påvirket av, interessert i eller har et tilliggende ansvar til reiselivet.

Økonomisk, miljømessig, og lokalsamfunnmessig *bærekraft* vil være av sentral betydning i all reiselivsutvikling, og må tas med som en premiss i planarbeidet.

Det bør derfor iverksettes et langsiktig arbeid for hel-hetlig utvikling av reisemålet, basert på turistenes og de fastboendes ønsker og behov, bærekraftige helhets-perspektiv og reisemålets forutsetninger og muligheter. Prosessen kan baseres på Innovasjon Norges «Håndbok for reisemålsutvikling», er faseinndelt og består av føl-gende (selvstendige) prosjektfaser:

Fase 1: Forstudie med utvikling av en situasjonsanalyse for reisemålet og peke på utviklingspotensial og mulig-heter, samt kartlegger aktørenes vilje til å delta.

Fase 2: Strategifase der det defineres en helhetlig lang-siktig strategisk plan (Masterplan).

Fase 3: Gjennomføring- fra ord til handling. Realisering av prioriterte tiltak fra masterplanen.

9.8 Etablere en samordnet turistinformasjon i Midt-Troms

Regionen må utvikle en samordnet turistinformasjon for hele Midt-Troms, som omfatter bedre samkjøring med hensyn til åpningstider og informasjon. Dette vil gi felles innsamling og felles formidling av god informasjon på flere steder og gjennom flere kanaler, samt felles vert-skap på vegne av regionen. Noe som muliggjør felles kompetansebygging og utvikling.

9.9 Handlingsplan for samarbeid og synergier med andre næringer

Reiselivsnæringen må vokse og utvikles i samarbeid med alle gode krefter i regionen. Et godt sted å komme til er et godt sted å bo. Reiselivsnæringen skaper store ringvirkninger, spesielt i handels- og servicenæringene, og har samtidig store potensielle synergier av tilrette-legging for friluftslivsinteresser, lokale arrangement-er, utvikling av parkanlegg, nasjonalparkene, ski- og turløyper, for å nevne noe.

Reistadløpet. Foto: Magnus Østh, Ski Classics

Reiselivet i Midt-Troms er 100% natur- og lokalsamfunnsbasert. Alt som skjer i lokalsamfunnet er en del av reiseopplevelsen for gjestene. Alt som skjer for å utvikle reiselivet vil påvirke lokalsamfunnene og regionen.

Turister som kommer til regionen vil gjerne ha en smak av regionen, av lokale råvarer og matspesialiteter. Samspillet mellom lokalmatprodusenter, landbruksnæringen og reiselivsbedriftene har et betydelig potensial i vår region. Forsvaret, sjømatnæringen, reindriftsnæringen, samisk kultur og Midt-Troms museum er også viktige områder inn mot reiselivet, gjennom å gi mulighet til å formidle kunnskap om hva som er grunnlaget for bosetting, både nå og før i tiden. Midt-Troms-regionen vil i denne sammenheng arbeide for å etablere en nasjonal attraksjon basert på bærekraftig drift gjennom etablering av et eget geologi- og industrimuseum på ytre Senja. Etablering av et nytt visningssenter for havbruksnæringen og besøkstilrettelegging hos flere aktører i regionen er også reiselivsprodukter som har et potensial.

De tre nasjonalparkene i Midt-Troms, Dividalen, Rohkumborri og Ånderdalen, er en viktig del av regionens unike naturkvaliteter, og er i større og større grad en del av reiselivsproduktet. Samarbeid om bærekraftig utvikling og bruk av nasjonalparkene, herunder støtte opp under etablering av nasjonalparksentre, er en viktig del av dette.

Fra 2017 ble Reistadløpet en del av Ski Classics-serien. Dette, sammen med Norges råeste bakkeløp andre store idretts- og kulturarrangementer, har et uttalt potensial for ny trafikk til regionen. Det samme vil være tilfelle med Filmcamp og regionens øvrige kulturnæringer. Det utarbeides egen handlingsplan for tiltaket, som blant annet inneholder nærmere mulighetsstudie, tilrettelegging for gode møteplasser og der sentrale samarbeidsområder konkretiseres i egne underliggende tiltak.

I det følgende er det utarbeidet en tiltaksliste som adresserer de viktigste utfordringene som har kommet fram i prosessen, som beskrevet over.

Noter

1. Kilde: [Statistikknett.no](http://statistikknett.no)
2. Kilde: [Statistikknett.no](http://statistikknett.no)
3. Analyse utarbeidet av Nordlandsforskning og Mimir i 2013 for Nord Norsk Reiseliv.
4. Kilde: Visit Senjaregionen 2017
5. Kilde: Visit Senjaregionen 2017
6. Kilde: NordNorsk Reiseliv

Reiseliv strategiske tiltak

Oppfølgingsansvar

- ! Styrke regionens samlede reiselivskapasitet og tilbud, gjennom å stimulere til økning i lønnsomme overnattingsplasser og utvikling av markedstilpassede aktivitet- og opplevelsestilbud basert på lokale fortrinn.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

- ! Arbeide for å styrke regionens samlede tilgjengelighet for tilreisende og nærturister, samt bedre samordning og økt kapasitet av ulike offentlige transportmidler.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

- ! Arbeide opp mot regionalt og nasjonalt nivå for å få på plass gode ordninger for bærekraftig tilrettelegging og drift av naturbaserte opplevelser.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

- ! Etablering av «regionalt parkvesen» som ivaretar våre naturverdier og fellesgoder som grunnlag for videre bærekraftig vekst i reiselivet.

Ta initiativ til et forprosjekt for å legge til rette for bærekraftig reiseliv gjennom ny satsing i Troms fylkeskommune.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

- ! Styrke det regionale destinasjonsarbeidet, som ivaretar de viktigste destinasjonsoppgavene på vegne av reiselivet og kommunene.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

- ! Utvikling og realisering av masterplan for Midt-Troms
 - Bærekraftig reisemålsutviklingsprosess.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

- ! Utvikle en samordnet turistinformasjon for hele Midt-Troms.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

- ! Arbeide for å sikre og styrke Senjafergene som viktig grunnlag for utvikling av reiselivet:
 - Andfjord-forbindelsen, sommerferge.
 - Skrolsvik-Bjarkøy, sommerferge.
 - Botnhamn-Brensholmen helårsferge.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

- ! Utvikle Bardufoss Lufthavn som incoming charterflyplass.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

Samarbeidspartnere	Gjennomføring	Referanse
Innovasjon Norge, Troms fylkeskommune, Senja Næringshage AS, Visit Senjaregionen/destinasjonsselskap, Midt-Troms friluftsråd og Nasjonal Turistvei.	2018 – 2022	Strategidokument Visit Senjaregionen. Innspill fra prosessen regional næringsplan.
Statens Vegvesen, Troms fylkeskommune, Troms fylkestrafikk, Fergeselskap og Visit Senjaregionen/destinasjonsselskap.	2018 – 2022	Innspill fra prosessen regional næringsplan.
Troms fylkeskommune, stortingsrepresentanter og Visit Senjaregionen/destinasjonsselskap.	2018 – 2022	Innspill fra prosessen regional næringsplan.
Statens Vegvesen, Troms fylkeskommune, Midt-Troms friluftsråd, Statskog og Visit Senjaregionen/destinasjonsselskap. Troms fylkeskommune.	2018 – 2022	Strategidokument Visit Senjaregionen. Innspill fra prosessen regional næringsplan.
Nordnorsk Reiseliv, Troms fylkeskommune, Innovasjon Norge og Visit Senjaregionen/destinasjonsselskap.	2018 – 2022	Strategidokument Visit Senjaregionen. Innspill fra prosessen regional næringsplan.
Nordnorsk Reiseliv, Visit Norway, Troms fylkeskommune, Innovasjon Norge, Visit Senja/destinasjonsselskap, Senja Næringshage AS og Midt-Troms friluftsråd.	2018 – 2022	Innovasjon Norge; håndbok for reisemålsutvikling. Innspill fra prosessen regional næringsplan.
Midt-Troms museum, Statskog, større arrangementer og Visit Senjaregionen/destinasjonsselskap.	2018 – 2022	Strategidokument Visit Senja. Innspill fra prosessen regional næringsplan.
Troms fylkeskommune og fergeselskapene.	2018 – 2022	Strategidokument Visit Senja. Innspill fra prosessen regional næringsplan.
Avinor og Nordnorsk Reiseliv/charterfondet.	2018 – 2022	Innspill fra prosessen regional næringsplan.

Reiseliv strategiske tiltak

Oppfølgingsansvar

- ! Lage en handlingsplan for samarbeid og synergier mellom reiselivsnæringen og andre næringer og sektorer.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

- ! Understøtte initiativ- og arbeide for å utvikle utdanningstilbud på videregående og universitetsnivå i Midt-Troms innen fag knyttet til reiseliv, som for eksempel Naturbruk Villmark ved Senja videregående skole.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

- ! Sterkere innretting mot reiselivsnæringene på entreprenørskap i grunnskole og videregående skole.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

- ! Tilrettelegge for fleksible lærlingeordninger som muliggjør flere lærlinger i reiselivsfagene i små reiselivsbedrifter.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

Samarbeidspartnere	Gjennomføring	Referanse
Sjømatklynge Senja, arrangementer, Profilgruppen, Nasjonalparkstyrene, relevante organisasjoner og bedrifter, Visit Senjaregionen/destinasjonsselskap, Senja Næringshage AS, Midt-Troms friluftsråd og Nasjonal Turistvei.	2018 – 2022	Innspill fra prosessen regional næringsplan.
Studiesenteret Finnsnes, Senja videregående skole, Bardufoss videregående skole, Troms fylkeskommune, Visit Senjaregion og reiselivsnæringen.	2018 – 2022	Innspill i prosessen regional næringsplan og pågående arbeid.
Videregående skoler/Troms fylkeskommune og Ungt Entreprenørskap Troms.	2018 – 2022	Innspill fra prosessen regional næringsplan.
Visit Senjaregionen, videregående skoler/Troms fylkeskommune og Opplæringskontorene.	2018 – 2022	Innspill fra prosessen regional næringsplan.

10

Gjennom samarbeid med Lenvik kommune og Målselv kommune ønsker Studiesenteret Finnsnes å bli et studiesenter for hele Midt-Troms, ved å etablere et nytt studiested på Bardufoss. Dette for å styrke tilretteleggingen for høyere utdanning og kompetanseutvikling på flere felt i hele Midt-Troms, inkludert Forsvarets behov. Enkeltemner idrettsstudier er allerede igangsatt på Bardufoss. Foto: Studiesenteret Finnsnes

Kompetanse som strategisk innsatsfaktor for vekst i Midt-Troms

Mål:
Tilfredsstill næringslivets behov for arbeidskraft med riktig kompetanse i Midt-Troms

Foto: Studiesenteret Finnsnes

Flyfag ved Bardufoss videregående skole. Foto: Michael Erstad.

Regionens evne til å utvikle seg og møte framtidige utfordringer er i økende grad avhengig av investeringer i kunnskap og kompetanse. Økte krav til kompetanse i arbeidslivet er en global trend, som også gjelder i Midt-Troms. Kunnskap og kompetanse blir stadig viktigere innsatsfaktorer for privat næringsliv og offentlig sektor, og regionen må konkurrere med andre vekstregioner om arbeidskraft.

For å være konkurransedyktig med et høyt kostnads- og lønnsnivå må norske bedrifter i stadig større grad konkurrere på kunnskap og økt produktivitet.

Samtidig har satsing på utdanning, kompetanse og forskning gitt norske leverandører et kvalitetsstempel internasjonalt.

FoU og innovasjon er sentrale drivere for økonomisk endring og utvikling, og det finnes flere statlige virkemiddelordninger som har som formål å bidra til mer FoU-aktivitet i næringslivet.

For at Midt-Troms skal realisere vekstpotensialet i sjømat, reiseliv og forsvar er tilgang på kvalifisert og kompetent arbeidskraft og forsterket fokus på forskning og utvikling i og for næringslivet, kritiske faktorer. Regionalt samarbeid, og en klar kompetanse- og kunnskapsorientert tilnærming, kan vise seg avgjørende i videre utvikling.

Kompetanseleverandører i Midt-Troms

Videregående skoler:

- Senja videregående skole
- Bardufoss videregående skole
- Nordborg videregående skole (privat)

Høyere utdanningsinstitusjoner som regionen og Studiesenteret Finnsnes har samarbeidsavtale med:

- Universitetet i Tromsø
- Norges arktiske universitet (UiT)
- Blått kompetansesenter
- Senja Næringshage AS
- Kunnskapsparken
- Bibliotekene
- Opplæringskontorer
- Folkeuniversitet
- Norsk fagskole

Dyrøyseminaret, nasjonal arena for lokalsamfunnsutvikling, er også en del av kompetanseinfrastrukturen i regionen.

Studiesenteret Finnsnes har ca 275 studenter hvert år, og har en viktig rolle som tilrettelegger for desentralisert høyere utdanning i Midt-Troms. Foto: Studiesenteret Finnsnes

Regionsenteret Finnsnes har en rekke sentrale funksjoner for hele Midt-Troms.

10.1 Styrke utdannings- og kompetanseutviklings-tilbudet i regionen

Kvalifisert og kompetent arbeidskraft kan man få tilgang på ved tilflytting, men kompetanseheving av eksisterende arbeidskraft og lokal rekruttering vil kunne ha enda større potensial. For mange voksne bosatt i regionen er det avgjørende at læring kan skje der de bor. Dette gjelder både innen fagutdanning og innen høyere utdanning.

Å tilrettelegge for desentraliserte utdannings- og kompetanseutviklingstilbud er en viktig strategi for Midt-Troms regionen for å imøtekomme framtidens kompetansebehov. Gode og relevante tilbud i regionen vil også bidra til å nå målet om å være en attraktiv bo- og arbeidsregion, gjennom økt bolyst både for lokale ungdommer og voksne, og for medflyttere i Forsvaret og andre tilflyttere.

Gjennom samarbeid med Lenvik kommune og Målselv kommune ønsker Studiesenteret Finnsnes å bli et studiesenter for hele Midt-Troms, ved å etablere et nytt studie- sted på Bardufoss. Dette for å styrke tilretteleggingen for høyere utdanning og kompetanseutvikling på flere felt i hele Midt-Troms, inkludert Forsvarets behov.

10.2 Sikre relevans for næringslivet

Et viktig virkemiddel for vekst i regionen vil være å videre- utvikle eksisterende utdanningstilbud, og utvikle nye tilpassede tilbud i tett dialog med næringslivet og offentlig sektor. I planprosessen har det kommet inn flere interessante innspill rundt hvordan man kan styrke kompetansen inn mot både reiseliv, sjømatnæring og forsvar. Blant annet er det foreslått å etablere et kompetanseforum i regionen der utdannings- og kompetansetilbydere møter næringsliv og arbeidsgivere i offentlig sektor for å diskutere strategier og evaluere resultater, med mål å skreddersy eksisterende tilbud og utvikle nye relevante kompetansetilbud i regionen.

10.3 Kompetanse til sjømatnæringen

Sjømatnæringen har behov for et godt kompetansetilbud både på videregående nivå, etter- og fagutdanning og høyere utdanning i regionen. I planprosessen har det kommet innspill om viktigheten av å styrke relevansen og kobling mot næringen for utdanningene på alle nivåer gjennom mer praksis, tettere kobling og kryssløp mellom videregående utdanninger, og en egen fagskole for sjømat basert på realkompetanse, kurs og kompetansetiltak for utvikling innen sjømatnæringen ved Blått kompetansesenter, samt tettere kobling innenfor både tekniske studieretninger og biologi innen høyere utdanning.

10.4 Kompetanse for Forsvaret

For å bidra til næringsutvikling basert på Midt-Troms som nasjonalt tyngdepunkt for Forsvaret, har det i prosessen med regional næringsplan kommet innspill om å jobbe med to ulike hovedinnfallsvinkler:

- Sikre attraktivitet og bolyst i regionen for ansatte i Forsvaret, vernepliktige og medflyttere i regionen gjennom et godt kompetanseutviklings- og utdanningstilbud for ansatte i Forsvaret, vernepliktige og medflyttere. Blant annet kan etablering av et nytt studiested for Studiesenteret Finnsnes på Bardufoss, og et karrieresenter for Midt-Troms bidra til bolyst.
- Sørge for at det etableres og videreutvikles kompetanse- og utdanningstilbud i regionen basert på Forsvarets aktivitet, knyttet til sivil- og militær luftfart.

Flyfag ved Bardufoss videregående skole. Foto: Michael Erstad.

10.5 Kompetanse til reiselivsnæringen

For å gi reiselivsnæringen i regionen tilgang til kompetent arbeidskraft er det viktig at det arbeides for å utvikle utdanningstilbud i videregående skole og på universitetsnivå i Midt-Troms innen fag knyttet til reiseliv, som for eksempel Naturbruk Villmark ved Senja videregående skole og Årsstudium i naturguiding fra UiT.

For å synliggjøre reiselivsnæringen som en attraktiv næring for unge og på sikt bidra til økt etablererlyst i regionen, har det kommet innspill i prosessen om å utvide arbeidet med entreprenørskap i grunnskole og videregående utdanning til også å omfatte reiseliv, etter modell fra sjømatnæringen.

Mange av reiselivsbedriftene i regionen er små, og for å sikre disse tilgang til kompetent arbeidskraft og samtidig gjøre reiselivsnæringen attraktiv for unge under utdanning, bør det arbeides for mer fleksible lærlingeordninger som gjør det mulig for små reiselivsbedrifter å ta inn flere lærlinger i reiselivsfagene. I tillegg bør det vurderes å etablere en modell for kurs og kompetansetiltak for utvikling innen reiselivet tilsvarende «Blått kompetansesenter» i sjømatnæringen.

Strategiske tiltak innen kompetanse for områdene sjømat, forsvar og reiseliv ligger under disse delområdene i planen.

Foto: Christel Nyheim

Foto: Hege Enge Dekkerhus

Kompetanse strategiske tiltak – felles

Oppfølgingsansvar

- ! Utvikle Studiesenteret Finnsnes til å bli et studiesenter for hele Midt-Troms, gjennom
- å etablere et nytt studiested på Bardufoss og et nettverk av studierom i alle kommuner, herunder utnytte eksisterende infrastruktur som kontorhotell.

Regionrådet,
Målselv kommune
og Lenvik kommune.

- ! Arbeide for økt forsknings- og utviklingsaktivitet i næringslivet i regionen.

Kommunene og
regionrådet i Midt-Troms.

- ! Styrke samarbeidet med fagskoler og høyere utdanningsinstitusjoner for å utvikle
- flere utdanningstilbud og videreutdanningstilbud til regionen.

Kommunene og
regionrådet i Midt-Troms.

- ! Arbeide for å sikre nok lærlingeplasser og god oppfølging i lærlingeløpet.

Kommunene og
regionrådet i Midt-Troms.

- ! Tilby tilrettelagte læringsmiljø med moderne IKT-løsninger i hele regionen
- for å gjøre det attraktivt å være student i Midt-Troms.
Dette sees i sammenheng med etablert infrastruktur i kommunene.

Kommunene og
regionrådet i Midt-Troms.

- ! Etablere kompetanseforum for å sikre at utdannings- og kompetansetilbudet
- møter næringslivets behov.

Kommunene og
regionrådet i Midt-Troms.

- ! Etablere karrieresenter i Midt-Troms.
- Etablere et digitalt verktøy for veiledning av vernepliktige i hele landet i tilknytning til karrieresenteret for Midt-Troms.

Kommunene og
regionrådet i Midt-Troms.

- ! Utvikle nye modeller med mer praksis for tilrettelagte studier tilpasset arbeids-
- og næringslivets behov innenfor videregående utdanning, høyere utdanning og ved utvikling av nye fagskoletilbud.

Kommunene og
regionrådet i Midt-Troms.

Samarbeidspartnere	Gjennomføring	Referanse
Studiesenteret Finnsnes og Karrieresenter.	2018 – 2022	Innspill i planprosessen og pågående arbeid.
Senja Næringshage AS, Studiesenteret Finnsnes, øvrig virkemiddelapparat og Troms fylkeskommune.	2018 – 2022	Innspill i planprosessen og pågående arbeid.
Studiesenteret Finnsnes, Senja videregående skole, Bardufoss videregående skole og Blått kompetansesenter.	2018 – 2022	Innspill i planprosessen.
Nærings- og arbeidslivet, videregående skoler, Opplæringskontorene, NHO Troms og andre aktuelle samarbeidspartnere.	2018 – 2022	Innspill i planprosessen.
Studiesenteret Finnsnes, bibliotekene i Midt-Troms Senja videregående skole, Bardufoss videregående skole og Blått kompetansesenter.	2018 – 2022	Innspill i planprosessen.
Næringslivet i regionen og næringslivets organisasjoner, Studiesenteret Finnsnes, Senja Næringshage AS, Senja videregående skole, Bardufoss videregående skole, Blått kompetansesenter, Nordavind Utvikling, Forsvaret og Profilgruppas traineeprogram.	2018 – 2022	Innspill i planprosessen.
Studiesenteret Finnsnes, Karrieresenter Troms, Universitetet i Tromsø, Senja Næringshage AS, Profilgruppas traineeprogram og næringslivet i regionen.	2018 – 2022	Innspill i planprosessen.
Kommunene, Troms fylkeskommune, Studiesenteret Finnsnes, Forsvaret, Senja Næringshage AS, Profilgruppas traineeprogram, Blått kompetansesenter, opplæringskontorer, næringslivet i regionen og NHO Troms.	2018 – 2022	Innspill i planprosessen.

11

Omdømme og rekruttering som strategiske innsatsfaktorer for vekst i Midt-Troms

Mål:
Gjøre Midt-Troms til
en attraktiv bo- og
arbeidsregion

Foto: Anette Ask/Forsvaret

I byregionprogrammets samfunnsanalyse kom det fram én god og én dårlig nyhet. Den gode nyheten er potensialet for vekst i regionen, særlig innen sjømat, reiseliv og forsvar. Den dårlige nyheten er at den demografiske utviklingen tilsier at det relativt sett blir færre unge i regionen, og at det er fare for at høyt utdannet arbeidskraft forlater regionen/ikke kommer tilbake¹.

Befolkningsutviklingen i Midt-Troms samlet sett er negativ i 3. kvartal 2017². Dette er en trend som gjelder hele landsdelen, flere i den yngre delen av befolkningen forlater Nord-Norge, og for få av disse kommer hjem igjen.

For at Midt-Troms skal nå målene om å realisere vekst og være en attraktiv bo- og arbeidsregion med dette bakteppet, er det nødvendig å adressere utfordringene og finne fram til tiltak som kan bidra til å snu den negative demografiske utviklingen. I denne sammenhengen er det naturlig å utvide «Barnebyen Finnsnes» til å gjelde for barn og unge, og for hele Midt-Troms-regionen.

Regionen må i større grad evne å skape interesse og kunnskap om vekstnæringer hos barn og unge for å rekruttere flere til utdanningsløp som gir jobbmuligheter i regionen.

Dette gjelder både fagutdanning og høyere utdanning. I tillegg må det jobbes aktivt med å promotere og synliggjøre mulighetene og tilbudene i Midt-Troms, for å rekruttere tilbake til regionen flere av de som reiser bort for å ta utdanning.

Regionen må også evne å tiltrekke seg kompetente personer fra andre steder, og sørge for at disse integreres og blir værende.

11.1 Økt interesse og kunnskap om vekstnæringer hos barn og unge

For å øke interessen og kunnskapen om regionens vekstnæringer sjømat, reiseliv og forsvar blant barn og unge i Midt-Troms er det behov for en samordnet og strukturert innsats. I planprosessen har det kommet innspill om å bygge dette arbeidet på Ungt entreprenørskapsmodellen, et samarbeid mellom kommune, havbruksnæringen og Ungt Entreprenørskap.

Denne modellen kan utvides til å inkludere flere kommuner og flere næringer. For Midt-Troms er det naturlig å arbeide for å utvide satsingen til å gjelde for havbruk, fiskeri, reiseliv og forsvar.

Regionens tre videregående skoler³ er viktige aktører i arbeidet med å skape interesse for- og rekruttere til regionens vekstnæringer. Skolene jobber godt og aktivt med promotering av egne utdanningstilbud, blant annet kan Camp Senja for naturbruk blå og grønn nevnes.

Ungt Entreprenørskaps-modellen

Dette er et pilotprosjekt i samarbeid mellom Lenvik kommune, Ungt Entreprenørskap og havbruksnæringen i regionen. Prosjektet har som målsetting å øke interessen, kunnskapen og rekrutteringen til regionens havbruksnæring. Prosjektet er et spleiselag mellom havbruksaktørene og kommunen, og omfatter i dag en 50% stilling som prosjektleder. Det er fastsatt et løp med aktiviteter fra grunnskole til videregående skole, og disse er tilknyttet kunnskapsmål fra kompetanseløftet slik at det ikke skal medføre ekstraarbeid for skolene. Faglig innhold og opplegg er tilrettelagt for skolene og tilpasset de ulike klassetrinnene, og mål i kunnskapsløftet. Tiltakene inkluderer blant annet innsikt i lokalt arbeids- og næringsliv, lokal identitet, fokus på kreativitet og nyskaping gjennom innovasjonscamp og elev/ungdomsbedrift, jobbskygging, økonomi og karriere. I tillegg legges det opp til besøk av bedrifter/næringer ved skolene, samt bedriftsbesøk, etter et planlagt løp i grunnskolen, samt videregående skole, i samarbeid med bedriftene.

Rekruttering og omdømmebygging overfor studenter

«Møt Midt-Troms», i regi av Senja Næringshage, kommuner og næringsliv i regionen er et eksempel på regionalt omdømme- og rekrutteringsarbeid. Dette er en årlig møteplass for representanter fra kommuner, næringsliv, Forsvaret, utdannings- og kompetansetilbydere og studenter fra regionen, som arrangeres i forbindelse med Arbeidslivsdagen ved Universitetet i Tromsø.

Foto: Senja videregående skole.

Fra møtet mellom regionalt ungdomsråd, ordførerne i regionen og representanter for sjømat, reiseliv og forsvar 27.09.17 i forbindelse med prosess regional næringsplan

Profilgruppas traineeprogram

Dette er et rekrutterings- og stabiliseringsprogram for medlemsbedrifter, deltagende kommuner, Forsvaret og andre offentlige virksomheter i Midt-Troms.

Hensikten er å tiltrekke seg unge og høykompetente arbeidstakere med høyere utdanning, og sørge for at de blir værende i regionen gjennom å integrere de både faglig og sosialt i regionens arbeids- og samfunnsliv.

Programmet skal tilby interessante og varierte arbeidsmuligheter, et attraktivt kompetanse- og utviklingsprogram og en grundig introduksjon i Midt-Troms regionens samfunns- og næringsliv.

Traineeene integreres i gruppens nettverk gjennom deltagelse i et omfattende årsprogram med tema- og medlemsmøter, bedriftsbesøk og studieturer, samt gjennom mentorveiledning fra ledere i samfunns- og næringsliv i regionen.

Ordningen er inne i sitt femte år og 15 traineer fordelt over fire kull og ti bedrifter har vært, eller er, involvert i programmet.

Flere av traineeene har etter endt traineeperiode fått ledende stillinger i sine respektive bedrifter, bidratt til prosjekter på tvers av bedrifter og næringer, kjøpt bolig i regionen og bidratt til økt bolyst gjennom en rekke ulike aktiviteter.

11.2 Styrking av ung medvirkning i Midt-Troms – kommunale og regionale ungdomsråd

I arbeidet med å bygge regionens omdømme og sørge for at barn og unge ser for seg ei framtid i Midt-Troms, er det viktig å etablere gode arenaer der regionens barn og unge får muligheter til å påvirke utviklingstrekk i egen region. Sentralt i dette ligger at regionen må prioritere en egen satsing knyttet til ungdom og ung medvirkning.

For å lykkes med dette vil Midt-Troms legge opp til en aktiv satsing på utvikling av velfungerende kommunale og regionale ungdomsråd, etter modell fra regional ungdomssatsing i Nord-Troms (RUST)⁴, som har gitt gode resultat i denne delen av fylket.

11.3 «Møt Midt-Troms», omdømmebygging overfor studenter og unge voksne

Midt-Troms vil ha behov for arbeidskraft med både fagutdanning og høyere utdanning i tiden framover. Dette gjelder for vekstnæringene og i næringslivet for øvrig, samt i offentlig sektor. I prosessen med den regionale næringsplanen har det kommet innspill om at regionen må jobbe samlet og strukturert med omdømmearbeid, både for å være attraktiv for regionens egne ungdommer og studenter, og for å tiltrekke seg relevant kompetanse fra andre områder i konkurranse med andre regioner.

Å jobbe sammen om omdømmearbeid er viktig både internt, fordi det er en sterk samhandling for alle kommuner, og eksternt fordi unge studenter og voksne ikke bare ser på en kommune som potensiell plass å bo og jobbe i, men hele regionen. Regionen bør vurdere å utvide «Møt Midt-Troms» til å gjelde flere studiesteder enn Universitetet i Tromsø, samt å benytte arenaen for flere tiltak rettet mot studentene gjennom året.

«Møt Midt-Troms» 2017 ved Arbeidslivsdagen på Universitetet i Tromsø.

Dersom Midt-Troms skal hevde seg i konkurranse med andre vekstregioner og tiltrekke seg relevant og attraktiv kompetanse blant studenter og erfarne arbeidstakere, både med og uten røtter i regionen, er det nødvendig å synliggjøre mulighetene som finnes i regionen.

I planprosessen har det kommet innspill om samlet markedsføring av utvalgte ledige stillinger i regionen som et tiltak. Dette kan gjøres for eksempel gjennom en egen portal for ledige stillinger, eller gjennom annonsering/sosiale medier. Et eksempel på slik markedsføring er «Bodø i vinden»,⁵ et samarbeidsprosjekt mellom Bodø kommune og næringslivet i regionen. Formålet er å synliggjøre Bodø som attraktivt bo- og arbeidssted, både i gjennom egen nettside og i sosiale medier.

Tilrettelegging for internasjonal samhandling mellom ungdom og unge voksne vil også være av betydning for en region som har store ambisjoner. Her vil det være naturlig å bygge på etablerte samhandlingsarenaer i nord.

11.4 Kveldsøkonomiens viktighet for attraktivitet

Er det nok å ha fokus på relevante jobber? Nyere svensk forskning viser det ikke nødvendigvis er sammenheng mellom antall tilgjengelig jobber og tilbakeflytting⁶. De som hadde tenkt å flytte hjem, gjorde det uansett om det fantes jobb eller ikke. Når flere og flere er single lengre og venter med å danne familie, er det ikke nødvendigvis tilgang på barnehageplass som blir viktigst ved valg av bosted. Derimot peker forskerne på andre viktige parameter som gjør stedet attraktivt for den yngre generasjonen. «Kveldsøkonomien» som handler om møteplasser, kulturtilbud, kafeer og utesteder med åpningstider etter kl. 1800, er et av disse. Det samme gjelder større arrangement og festivaler som skaper engasjement, entusiasme og stolthet over regionen. I planprosessen har det kommet interessante innspill i forhold til dette, blant annet om å skape uformelle møteplasser for unge tilflyttere og hjemflyttere der man kan bli kjent med andre i samme livsfase⁷.

Gründercamp Finnsnes, Ungt Entreprenørskap

«Blå jentedag» ved Senja videregående skole. Foto: Senja videregående skole

11.5 Helhetlig rekrutteringsmodell for Midt-Troms

Gjennom innspill og i arbeidsprosessen med regional næringsplan, er det utviklet en egen helhetlig modell for Midt-Troms innen entreprenørskap, rekruttering og kompetanse. Modellen ivaretar et helhetlig løp fra barn til voksen for å bygge en sterk regional tilknytning til regionen, og for å gi alle som vokser opp her en faglig ballast for framtiden.

Noter

1. Byregionprogrammet i Midt-Troms del I, Samfunnsanalyse, 2015
2. SSB, 3.kvartal 2017
3. Senja videregående skole, Bardufoss videregående skole og Nordborg videregående skole (privat tilbud)
4. RUST, Regional ungdomssatsing i Nord-Troms www.facebook.com/RUST-Regional-Ungdomssatsing-i-Nord-Troms-170711656291241. RUST fikk Troms fylkeskommunes næringspris for 2017.
5. «Bodø i vinden» www.facebook.com/bodoivinden
6. Mellander & Bjerke, 2017
7. Innlegg i Nordlys 4.10.17 av Maa Bjørnstrøm, utviklingssjef i Træna kommune. Et eksempel på tiltak er «Hut dæ ut», som ble arrangert for unge mellom 22-35 år av i regi av Byregionprogrammet i Midt-Troms, Nordavind utvikling og Profilgruppa sitt traineeprogram

Rekruttering, omdømme og integrering strategiske tiltak

Oppfølgingsansvar

- ! Videreføre og utvikle entreprenørskapsarbeidet i skolen:
 - Innføre Ungt-Entreprenørskapsmodell i skoler i hele Midt-Troms for å sikre at barn og ungdom blir eksponert for mulighetene i vekstnæringene sjømat, reiseliv og forsvar.
 - Herunder aktiv bruk av fasiliteter som Newtonrom og visningssteder.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

- ! Styrking av ung medvirkning i Midt-Troms - kommunale og regionale ungdomsråd.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

- ! Videreføre og utvikle et samlet omdømme- og rekrutteringsarbeid for å fremme Midt-Troms som en attraktiv bo- og arbeidsregion for studenter og unge voksne.
- «Møt Midt-Troms»
- Årlig møtested for studenter fra regionen, kommuner og næringsliv i forbindelse med med Arbeidslivsdagen på Universitetet i Tromsø.
 - Utvide «Møt Midt-Troms» til å bli en digital plattform, der ledige stillinger mv. i regionen legges ut og gjøres kjent for studentene, samt møte studenter ved flere studiesteder, og benytte arenaen for flere tiltak rettet mot studentene gjennom året.
 - Synliggjøre attraktive jobbmuligheter i regionen (ref. «Bodø i vinden»).
 - Legge til rette for flere studenter kan inngå samarbeid med bedrifter og kommuner for sommer/deltidsjobb og studentoppgaver i regionen.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

- ! Etablere karrieresenter i Midt-Troms.

Forsvarskommunene; Målselv, Bardu og Sørreisa, samt Lenvik kommune

- ! Skape uformelle arenaer for unge som flytter til regionen uten familie og nettverk.

Kommunene og regionrådet i Midt-Troms.

Samarbeidspartnere	Gjennomføring	Referanse
Kommunene, Ungt Entreprenørskap, sjømatnæring, reiselivsnæring, Troms fylkeskommune, Nordavind Utvikling, skoler, videregående skoler i regionen og Senja Næringshage AS.	2018 – 2022	Innspill i planprosessen og pågående arbeid.
Kommunene, videregående skoler i regionen, Troms fylkeskommune, Ungt Entreprenørskap, Dyrøyseminaret, Nordavind Utvikling og Senja Næringshage AS.	2018 – 2022	Innspill i planprosessen.
Kommunene, Senja Næringshage AS, Studiesenteret Finnsnes, universitet og høyskoler, Nordavind Utvikling og Blått kompetansesenter. Forsvaret, Profilgruppas traineeprogram, næringslivet i regionen og studenter fra regionen.	2018 – 2022	Innspill i planprosessen.
Universitetet i Tromsø, Studiesenteret Finnsnes og Forsvaret.	2018 – 2022	Innspill i planprosessen.
Nordavind Utvikling, Profilgruppas Traineeprogram og andre aktuelle samarbeidspartnere.	2018 – 2022	Innspill i planprosessen.

Midt-Troms modell: Entreprenørskap, rekruttering og kompetanse

Målgrupper				
 Mulige hjemflyttere/ nylige tilflyttede	19 Sosiale arenaer Arbeidet for å skape uformelle arenaer for unge som flytter til regionen uten familie og nettverk.	20 Desentraliserte utdanningstilbud Arbeidet for et styrket utdannings- og videre- utdanningstilbud i regionen, blant annet i samarbeid med Studiesenteret Finnsnes og Blått Kompetansesenter.	21 Digital stillingsportal Utvirke «Mot Midt-Troms» til å bli en digital kanal der ledige stillinger i regionen legges ut og gjøres kjent for studentene.	22 Karrieresenter Etablere karrieresenter i Midt-Troms.
 Studenter	16 «Mot Midt-Troms» Fremme Midt-Troms som en attraktiv by- og arbeidsregion for studenter. Innen en avgrenset tidsperiode skal studenter fra regionen velge arbeidsstedet på Ulf. Programmet utvikles til flere studiesteder og hele året.	17 Student-arbeidsliv Lage til rette slik at flere studenter kan finne arbeidssamhold med bedrifter og kommuner for sommer/ deltidsgjeb og til bedrifter i regionen.	18 Trainee-program Ferdigutdannet trainee-program for unge nyutnærede studenter til bedrifter i regionen.	
 VGS	11 Innovasjonscamp (UE*) En ideell konkurranse og læringsnetts for kreativitet og nyskaping. Innen en avgrenset tidsperiode skal elevene levere den best mulige løsningen på en reell utfordring gitt av en ekspert oppdragsfører.	12 Ungdomsbedrift (UE*) I løpet av et skoleår skal elevene arbeide med å etablere, drive og utvikle sin egen bedrift, med virkelige produkter, kunder, leverandører og penger.	13 Sjøf i eget liv (UE*) Elevene lærer om kunnskvensene av egne valg for personlig økonomi og budlgjøp. De får tilbudt et yrke, plasser og god opplgjøing i lærlingeløpet	15 Kommunale- og regionalt ungdomsråd Etablere kommunale og regionale ungdomsråd for å barn og unge skal få muligheten til å påvirke utviklingsstrategi i egen region og se for seg en fremtid i Midt-Troms.
 Ungdomsskolen	5 Innovasjonscamp (UE*) Et rekrutterings- og læringsnetts for kreativitet og nyskaping. Elevene får et reelt oppdrag med tema fra den sektoren man ønsker - sjømat, forsvar, reiseliv, og en jury kårer en vinner.	6 Elevbedrift (UE*) Et pedagogisk program hvor elevene får erfaring med å starte, drive og utvikle egen bedrift, med skolens lærere og elever/ lokale ressurspersoner som veiledere.	7 Jobbskaping (UE*) Gjennom bosetningsprosjektet for elevene, utarbeides og tilrettelegges egne saker, høytider og verdier. Programmet skapar forståelse for hva arbeidslivet krever av kunnskap og kompetanse i fremtiden.	9 Besøk på skoler/ bedrifter (UE*) Besøk av bedrifter/næringer ved skolen, samt bedriftsbesøk etter et planlagt løp i samarbeid med bedriftene.
 6. klassetrinn	3 «SiktSøkt Europa» (UE*) Bevissthet om lokal identitet, kunnskap om internasjonal handel og gjensidig avhengighet, samt nytenking basert på lokale muligheter. Hvordan få gjennomslag i et marked, og hvordan eget lokalsamfunn og land i Europa utnytter ressurser.	4 Newtonrommet og visnings-senteret Skolebaserte på Newtonrommet og der nye visnings-senteret i regionen.		
 2-4. klassetrinn	1 2. trinn (UE*) Elevene blir kjent med grunner til at en har en jobb, og hva en må gjøre for å få et yrke.	2 4. trinn: «Vårt Lokalsamfunn» (UE*) Et program som gir elevene innsikt i hvordan lokalt arbeids- og næringsliv er viktig for deres hverdag, styrker lokal identitet og viser hvordan de selv kan bidra til å påvirke utviklingen i sitt eget lokalsamfunn.		

Kilder og referanser

Samfunnsanalysen Byregionprogrammet i Midt-Troms: «Byregionen Finnsnes – samspill mellom by og bygd, by og land – hand i hand», Ragnvald Storvoll med flere 2015

«Sjømatnæringen i Senjaregionen/Midt-Troms» Senja Næringshage AS, Martin Lyngstad 2015

«Reiseliv som vekstområde i Midt-Troms» Senja Næringshage AS, Stig Stokklund 2015

«Forsvaret av Norge – forsvar i nord» 2016, «Forsvaret av Norge – nasjonal landmakt» Styrkr AS, L. Sølvberg med flere 2016 og 2017, samt ordførerne i Forsvarskommunene: Toralf Heimdal, Nils Foshaug, Jan-Eirik Nordahl, og leder av regionrådet i Midt-Troms, Geir-Inge Sivertsen

Statistikk sysselsetting NAV, 2017

Norsk katapult – SIVA «Norsk katapult» <https://siva.no/norsk-katapult>

Kommuneprofilen SSB 2017

Verdiskapning basert på produktive hav i 2050, SINTEF med flere 2012

Sjømatklyngen Senja 2017, Tom Harry Klausen, styreleder og Linda Lien, KUPA

«Fra kyst til marked», felles samferdselsstrategi i nord, Troms fylkeskommune, 2015

Energiforbruk i Sjømatregionen Senja 2016-2030, Sjømatklyngen Senja, Linda Lien KUPA 2016

Godstransport i Sjømatregion Senja. Prioriteringer fra sentrale næringsaktører, Sjømatklyngen Senja, Linda Lien, KUPA med flere 2017

Innlegg temamøte reiseliv Hamn i Senja 30.8.2017: Roar Åge Jakobsen, ordfører i Berg kommune, Line M Sandberg, daglig leder Visit Senjaregionen,

Innlegg temamøte Sjømat Gibstad 19.9.2017: Geir-Inge Sivertsen, ordfører i Lenvik, Kathrine Tveiterås, instituttleder Norges Fiskerihøgskole, Universitetet i Tromsø, Roy Robertsen, NOFIMA, Mona Richardsen, Senja videregående skole, Janita Pettersen Simonsen, Blått kompetansesenter, Hugo Reiertsen, Opplæringskontoret for fiskerifag, Frode Jørgensen, Ungt Entreprenørskap

Innlegg temamøte reiseliv Målselv Fjellandsby 18.9.2017: Nils Foshaug, ordfører i Målselv, Trond Øverås, administrerende direktør NordNorsk Reiseliv

Innlegg temamøte sjømat Senjahopen 26.9.2017: Roar Åge Jakobsen, ordfører i Berg, Tommy Nilsen, leder Berg fiskarlag, Edvar Henriksen, NOFIMA

Innlegg møte regionalt ungdomsråd: Erling Stangnes og Oda Rasæg Olsen, regionalt ungdomsråd, Geir-Inge Sivertsen, ordfører i Lenvik og leder av regionrådet, Stian Iversen, SalMar Nord, Tom Harry Klausen, Stella Polaris/Sjømatklyngen Senja, Camilla Carlyle, Luftforsvarets stasjon i Sørreisa, Esten Skullerud fra Hamn i Senja

Statistikk overnatting og vekst i reiselivet, Statistikknett.no

SSB 2017, Omsetning varehandel

SSB, Befolkningsutvikling 3.kvartal 2017

«Ringvirkningsanalyse Troms – Fiskeri», Nofima 2017, samt «Ringvirkninger av havbruksnæringen i Troms» og «Ringvirkningsanalyse Troms – Leveandøanalyse», Nofima 2018.

Fiskeridirektoratets Statistikkbank 2007-2017

KommuneProfilen SSB. Statistikk over bedrifter og sysselsetting etter næring i kommuner og regioner, 2017

RUST, Regional ungdomssatsing i Nord-Troms www.facebook.com/RUST-Regional-Ungdomssatsing-i-Nord-Troms-170711656291241

Ungt Entreprenørskap Troms 2017, Frode Jørgensen, prosjektleder

«Møt Midt-Troms», Regionrådet i Midt-Troms og Senja Næringshage AS

Profilgruppas traineeprogram 2017, Rikke Steiro, KUPA

«Kveldsøkonomien» Mellander & Bjørke, 2017, Innlegg i Nordlys 4.10.17 av Moa Bjørnstrøm, utviklingssjef i Træna kommune

«Bodø i vinden», et samarbeidsprosjekt mellom Bodø kommune og næringslivet i regionen. www.facebook.com/bodoivinden

«Hut dæ ut», som ble arrangert for unge mellom 22-35 år av i regi av Byregionprogrammet i Midt-Troms, Nordavind utvikling og Profilgruppa sitt traineeprogram

